

BOSNA I HERCEGOVINA 2025: SCENARIJI BUDUĆEG RAZVOJA DOGAĐAJA

BOSNA I HERCEGOVINA 2025:
SCENARIJI BUDUĆEG RAZVOJA DOGAĐAJA

Uredio Paul Pasch

Sarajevo, 2012.

Izdavač: Friedrich-Ebert-Stiftung (FES)
Kupreška 20
71 000 Sarajevo
Bosna i Hercegovina
Tel.: +387 (0)33 722-010
E-mail: fes@fes.ba
www.fes.ba
© Friedrich-Ebert-Stiftung

Odgovoran: Dr. Paul Pasch
Prijevod: Senada Kreso
Lektura: Gwen Jones
Zinaida Lakić
Ilustracije: Mirza Ibrahimspahić
DTP: Filip Andronik
Fotografije: Dr. Paul Pasch

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

316.422:[323:338(497.6)“2011/2025”(083.92)

BOSNA i Hercegovina 2025: scenarij budućeg
razvoja događaja / uredio Paul Pasch ; [prijevod
Senada Kreso ; ilustracije Mirza Ibrahimspahić]. -
Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, 2012. - 87
str. : ilustr. ; 24 cm

Bibliografija: str. [88].

ISBN 978-9958-884-10-8
1. Pasch, Paul
COBISS.BH-ID 19407366

Bosna i Hercegovina 2025: Scenariji budućeg razvoja događaja

Uredio Paul Pasch

Sadržaj

Predgovor	7
UVOD	13
Metoda scenarija.....	15
Potreba za svježim pogledom	17
Izvršni sažetak	19
SCENARIJI ZA BOSNU I HERCEGOVINU 2025:	23
Dayton Mail - Status quo	24
Trans BiH Arrow - Funkcionalna decentralizirana država	28
BiH Union Express - Funkcionalna centralizirana država	34
Western Balkan Inter City - Ponovno regionalno povezivanje	40
Tripartite Border Train - Disolucija.....	46
POZADINA „SCENARIJA BiH 2025.“	53
Planiranje političkih scenarija: kratki vodič.....	55
Put ka scenarijima „BiH 2025.“	62
Pojedinačne priče učesnika	65
Neki daljnji rezultati Radne grupe o regionalnom povezivanju.....	77
ANEKS	83
Tim za izradu scenarija	85
Bibliografija.....	88

Predgovor

Globalna ekonomska kriza svom snagom je pogodila Bosnu i Hercegovinu. Socioekonomska situacija je vrlo teška. Prevladava politički zastoj. Međunarodna zajednica je još uvijek veoma angažirana. Mnogo se pisalo – a i dalje se piše – o ovoj zemlji. Mi ipak ponekad imamo pogrešne percepcije o Bosni i Hercegovini.

FES-ov projekt „Bosna i Hercegovina 2025. – Scenariji budućeg razvoja događaja“ nudi pet različitih scenarija o tome kako bi zemlja mogla izgledati 2025. godine. Scenariji nastoje isprovocirati kontinuiranu debatu tako što će ponuditi jedan nekonvencionalan pogled na situaciju.

Međunarodna zajednica je predana pomaganju Bosni i Hercegovini kako bi se prevladale sjene traumatične prošlosti i pomoglo zemlji na njenom putu ka transatlantskim i evropskim integracijama te postizanju statusa moderne i funkcionalne evropske zemlje.

Sadašnji ustav, kao jedan od aneksa Dejtonskog mirovnog sporazuma,

sa svojom kompleksnom strukturom poluautonomnih entiteta – Republike Srpske i Federacije Bosne i Hercegovine (s njenih deset kantona), ne pogoduje efikasnom funkcioniranju državnih institucija. Godine 1995. Dejtonski mirovni sporazum bio je veoma dobrodošlo dostignuće, ali su se, s ambicijom Bosne i Hercegovine da pristupi NATO-u i EU-u, stvari promijenile.

Čini se kako su sada svi svjesni da Bosni i Hercegovini treba ustavna reforma. Potrebno je osigurati bolje funkcioniranje državnih institucija. U oktobru 2010. godine održani su opći izbori. Za državu koja je počela zaostajati za ostatkom regiona to je trebao biti početak izlaza iz političkog zastoja. Međutim, liderima šest vodećih političkih stranaka trebalo je 15 mjeseci natezanja da bi došli do razvodnjenog kompromisa koji je omogućio načelni dogovor o formiranju Vijeća ministara.

Postoji stoga, velika potreba za donošenjem jasnih odluka od strane nove vlasti vezanih za budućnost Ureda visokog predstavnika (OHR), Distrikta

Brčko, ispunjavanje obaveza iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, članstvo u NATO-u, te dobijanje statusa kandidata za pristupanje EU-u.

Međunarodna zajednica je sve više uvjerena da pokretačka sila tih promjena treba doći od naroda i njegovih vođa. Reformski proces treba da se odvija kontinuirano i postepeno. Usklađivanje ustava s Evropskom konvencijom o ljudskim pravima, usvajanje zakona o državnoj pomoći kao i iznalaženje kompromisa o zakonu o popisu stanovništva prvi su koraci koje treba poduzeti. Nadalje, trebaju biti poštovani vladavina prava i princip pravne sigurnosti. Ali prije svega treba doći do promjene paradigme kako bi pomirenje među narodima moglo dati rezultate.

Ustavna reforma mora biti dobro pripremljena i dogovorena s domaćim političarima kako bi se mogla formirati koalicijska vlada. Mora se iznaći rješenje za međusobno suprotstavljene koncepte *konfederacije vs. savezne države*. Sve u svemu, potrebne reforme treba shvatiti kao situaciju u kojoj su svi na dobitku. To je, dakako, lakše reći nego učiniti.

Ovakvo stanje političkog zastoja je bilo polazna tačka u kojoj smo prvi put razmotrili mogućnost da vježba izrade scenarija može da na konstruktivan način doprinese procesu. Nadamo se da ćemo predstavljanjem mogućih i uvjerljivih scenarija o tome kako bi Bosna i

Hercegovina mogla izgledati 2025. godine dati materijala za razmišljanje političarima i kreatorima politike. Kad se suoče s mogućim scenarijima, koji mogu biti u skladu s njihovim vizijama o budućnosti vlastite zemlje ili oni koje bi željeli svim sredstvima spriječiti, kreatori politike i političari mogli bi postati odlučniji u provođenju svojih političkih strategija.

Očito je da je odgovornost domaćih aktera jedini način da se garantira ishod potrebnih reformi. Međutim, prema sadašnjim scenarijima međunarodna zajednica još uvijek ima nekih obaveza koje treba ispuniti kako bi pomogla u nastojanjima da se prevlada disfunkcionalna dejtonska struktura. Zato Bosnu i Hercegovinu treba dovesti do toga da postigne napredak u reformama.

Scenariji ne daju donositeljima odluka predložak za postupanje, ali nude poruku iz koje njeni primatelji mogu izvući vlastite zaključke. Ova publikacija ima za cilj ponuditi dodatnu vrijednost kontroverznoj javnoj debati, koja će, nadamo se, doprinijeti prevladavanju zastoja. Narod Bosne i Hercegovine, kao i svi narodi Zapadnog Balkana, zaslužuje da ima mirnu, prosperitetnu i socijalno pravednu perspektivu u okviru evropske porodice naroda.

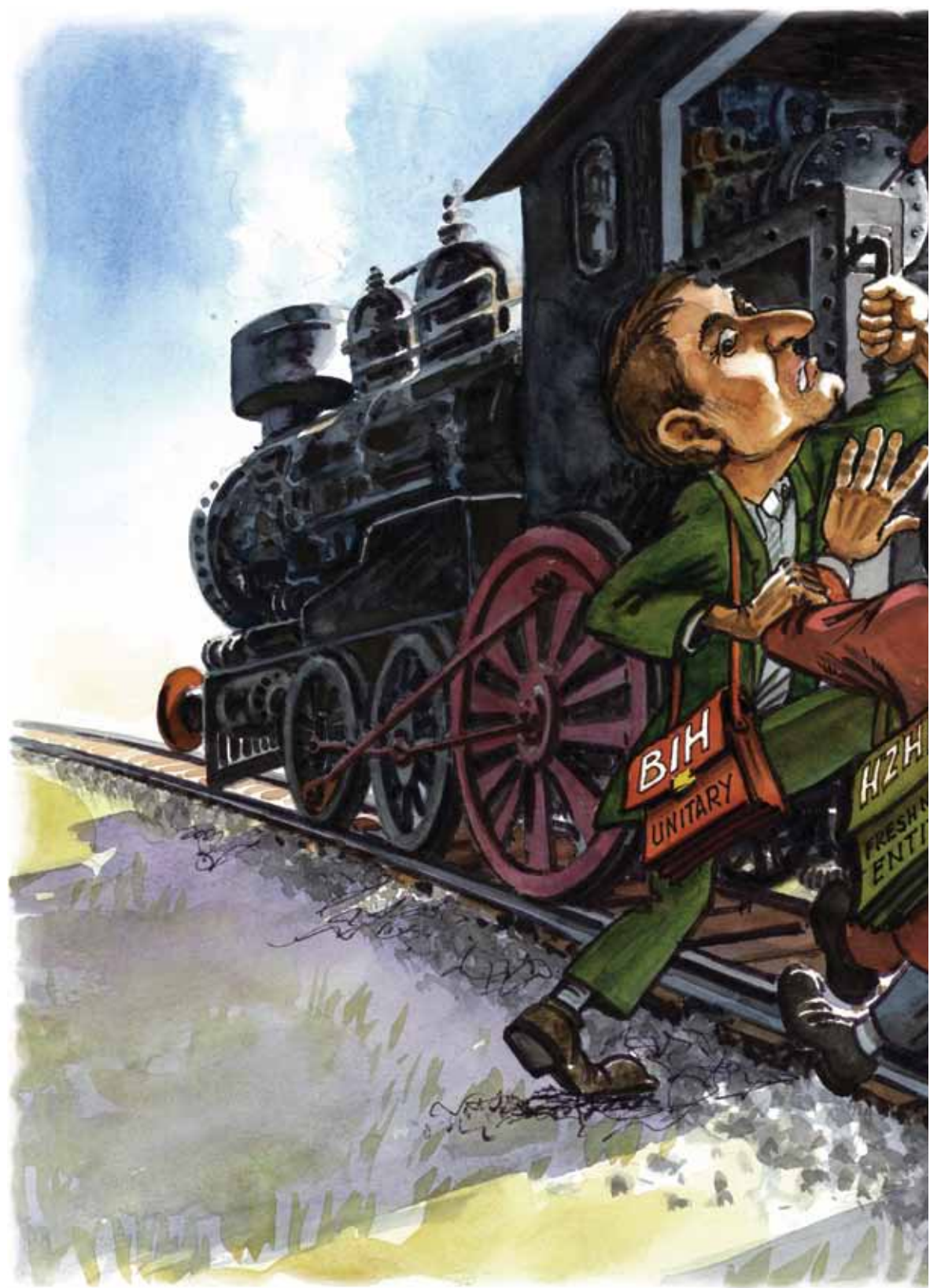
Projekt ove publikacije bio je moguć zahvaljujući zajedničkim nastojanjima vrlo predanog tima koji je radio na

scenarijima; tim je činilo 20 ljudi iz svih bosanskohercegovačkih društvenih slojeva te koordinacijski tim FES-a. Svi članovi tima učestvovali su u izradi scenarija u svom ličnom svojstvu. Scenariji nužno predstavljaju kompromis i odražavaju konsenzus koji je postigao cijeli tim za izradu scenarija. Ovdje upućujem svoju zahvalnost svim članovima tima, koji su tokom cijele godine bili tako odlučni u namjeri da ovaj projekt uspije. Želio bih posebno zahvaliti Winfriedu Veitu, Merimi Alić, Miji Karamehić i Tanji Topić za

njihov predani rad tokom cijelog ovog jednogodišnjeg procesa. Njihova uloga u koordinaciji, istraživanju, pisanju i tehničkoj obradi učinila je ovaj projekt mogućim. Zahvalnost upućujem i Mirzi Ibrahimpašiću i Filipu Androniku za dragocjen rad na ilustriranju i dizajniranju ove publikacije.

Za publikaciju je odgovoran jedino njen urednik.

Paul Pasch

UVOD

Metoda scenarija¹

“Mi jednostavno ne znamo.” Ovo je čuveni komentar o budućnosti Johna Maynarda Keynesa – i glavna motivacija za izradu scenarija. Ljudi su stoljećima pokušavali predvidjeti budućnost; u drevnim vremenima su to činili tako što su konsultirali delfijske proročice, a danas to čine sofisticiranom primjenom tehnika ekstrapolacije. Posebno su vojni stratezi oduvijek bili skloni izradi scenarija kako bi se pripremili za različite situacije. Kasnije je tehnika scenarija prilagođena i postala operativna i u poslovnom svijetu.

Neizvjesnosti kompliciraju proces izrade scenarija. Budući da je budućnost potpuno nepoznata, sve je zamislivo, iako bi se moglo smatrati nevjerovatnim. Peter Schwartz je bio u pravu kada je rekao da su „scenariji instrumenti koji nam pomažu da danas donosimo odluke s razumijevanjem kako bi mogle ispasti” (Schwartz, 1991: 4).

Kako funkcioniraju scenariji? Oni ne kazuju jedinu moguću budućnost, već

prije ocrtavaju različite budućnosti. Potom je na onima koji donose odluke da odluče o tome kojoj budućnosti su skloniji i koju strategiju će izabrati za njezino postizanje. Skeptici prema scenarijima mogu kritizirati da je neki određeni trend prenatlažen ili da je utjecaj određenih faktora precijenjen. Oni koji zagovaraju tehniku scenarija mogli bi tvrditi kako bi se scenariji mogli koristiti kao ogledalo koje pokazuje stvarnost na jedan nedotjeran način.

Kako se izrađuju scenariji? Vježba izrade scenarija počinje analizom onoga što je već poznato, to jest sadašnje situacije. Dogovore se ključna aktualna pitanja u specifičnom području, identificira se dinamika koja bi mogla igrati ključnu ulogu u budućnosti, te se uzmu u obzir vanjski događaji koji bi mogli dovesti do temeljnih promjena. Scenarije bi trebao raditi heterogeni tim, čiji su članovi iz različitih sredina i imaju različite perspektive. Scenariji nemaju za cilj postizanje konsenzusa, nego upravo

¹ Ovaj segment je uglavnom izveden iz „Ženevskih scenarija o globalnom ekonomskom upravljanju 2020”, FES, Ženeva, 2009.

suprotno, njima su potrebne kontroverzne debate kako bi se dale različito nijansirane slike budućnosti. Scenariji treba da budu dosljedni i uvjerljivi, čak i ako „neke strane koje učestvuju u vježbi izrade scenarija mogu određene scenarije smatrati izuzetno nevjerovatnim ili nepoželjnim, ali niko ne bi trebao biti u mogućnosti dokazati da je bilo koji od scenarija nemoguć” (Lempert, Popper, Bankes, 2003: 30).

Posljednjih godina metoda izrade scenarija primjenjuje se kao instrument i za strateško planiranje u socijalnoj i političkoj sferi.

Srž razmatranja nije neki čvrsto utvrđeni cilj, niti način i sredstvo da se taj cilj postigne, već prije pitanje: „Šta ako...?” Naprimjer, šta će biti ako se dese

dogadjaji koji sada nisu posebno predvidljivi, ali koji u dobroj mjeri potpadaju u domenu mogućeg razvoja događaja te time mogu osujetiti proces planiranja? Šta se može učiniti da se to spriječi? U dijalogu između raznih društvenih grupa ova metoda pruža prednost time što opisuje različite buduće scenarije i pomaže u postizanju konsenzusa oko raznih verzija budućnosti, kao što se to dešava prilikom argumentacije o mogućem budućem scenariju. Međutim, svaki učesnik mora biti spreman priznati vjerovatnost budućih scenarija koje prezentiraju njegovi politički protivnici.

Kako bi dao i ilustraciju scenarija, tim je odabrao metaforu različitih vozova. Takve ilustracije su privlačne, a pokazale su se i vrlo učinkovitim tokom javnih prezentacija i diskusija o scenarijima.

Potreba za svježim pogledom

Kako će bosanskohercegovačko društvo izgledati 2025. godine? I kroz koja dešavanja će proći do tada? Hoće li uspjeti prevladati duboke podjele koje ga danas karakteriziraju? A ako neće, koje opcije za budućnost Bosna i Hercegovina ima na raspolaganju? Pokušaj da se nađu odgovori na ova pitanja bio je cilj vježbe planiranja scenarija koja je provedena između marta i novembra 2011. godine sa 20 učesnika iz svih aspekata života bosanskohercegovačkog društva.

Projekt je pokrenuo Friedrich-Ebert-Stiftung (FES), a urađen je prema modelu scenarija – simulacijske igre „Mont Fleur“, s kojim je ured FES-a u Cape Townu pratio prijelaz s aparthejda na demokratiju u Južnoj Africi, početkom 1990-ih.

Od početka je svim učesnicima bilo jasno: budućnost se ne može predvidjeti. Umjesto toga, planiranje scenarija je intelektualna vježba koja se koristi kao instrument strateškog planiranja. Tako je cilj planiranja scenarija opisati na osnovu jasne analize jedan broj opcija za budućnost i mogućih puteva koji do njih vode. Na osnovu tih scenarija mogla bi

se pokrenuti diskusija među onima koji formuliraju politike i donose odluke kako bi se elaborirali koraci potrebni da bi određeni budući scenariji postali moguću ili, prije, kako bi se spriječilo da se oni ostvare.

Tim za planiranje scenarija činilo je 20 osoba iz političkog, ekonomskog, akademskog, medijskog i društvenog života, različitih političkih struja i različitog etničkog porijekla. U veoma dinamičnom procesu diskusije i analize, učesnici vježbe planiranja scenarija uspjeli su se dogovoriti, unatoč svojim različitim i djelomično suprotstavljenim političkim i ideološkim pozicijama, o pet mogućih scenarija o budućnosti, koji su predstavljeni simbolički metaforama različitih naziva vozova:

- Dayton Mail – *Status quo*
- Trans BiH Arrow – Funkcionalna decentralizirana država
- BiH Union Express – Funkcionalna centralizirana država
- Western Balkan Inter City – Ponovno regionalno povezivanje
- Tripartite Border Train – Disolucija

Članovi grupe našli su zajednički jezik ne samo kako bi opisali moguće buduće scenarije nego i sadašnjost svojih zajednica. Svi učesnici su svjesni akutne opasnosti koja je ukorijenjena u sociološke i ideološke podjele društva. Tako i 2025. godina kao konceptualna tačka različitih scenarija ima tek simbolično značenje – opisani razvoji događaja u scenarijima mogli bi već sutra postati realnost.

Također, članovi grupe su smatrali da je potrebno pojasniti njihovu definiciju pojma *status quo* kao „postojećeg stanja stvari (u određenom trenutku)” ili

„situacije koja trenutno postoji”. Koncept *status quo* često se koristi kada se govori o političkim ili socijalnim prilikama. Ta ideja je često predmetom debate u odnosu na dijalektiku između sistema moći koji učvršćuju *status quo* i onih koji traže da se on preokrene.

Osim toga, treba naglasiti da nijedan član tima koji je radio na izradi scenarija nije bio sklon scenariju disolucije. Ipak, svi članovi tima to smatraju vjerovatnom mogućnošću iako s mogućim različitim ishodima.

Izvršni sažetak

Publikacija FES-a „Bosna i Hercegovina 2025: – Scenariji budućeg razvoja događaja“ nudi pet različitih scenarija o tome kako bi zemlja mogla izgledati 2025. godine. Njihov cilj je da se oni koji definiraju politike senzibiliziraju za moguće posljedice vlastitih odluka, bilo da se radi o djelovanju ili o nedjelovanju. Oni su namjerno pretjerani, ali nisu nevjerovatni. Scenariji teže dodatno isprovocirati aktualnu debatu o potrebnim reformama opisujući jedan svjež i nekonvencionalan pogled na stvari.

Kako bi se omogućilo poređenje, svi scenariji su strukturirani na isti način. Imaju sljedeća zajednička polazišta: osvrću se unatrag na vrijeme od 2025. godine, počevši sa situacijom u postizornoj 2011. godini, te se razvijaju od te tačke slijedeći putanju opisanog scenarija. Svaki scenarij potom razvija svoju jedinstvenu dinamiku, koja vodi do različitih rezultata.

Slijedi sinopsis predloženih mogućih ishoda.

Dayton Mail – Status quo

Godine 2025. ustavna struktura Bosne i Hercegovine i dalje je ostala ista – dva entiteta i Brčko Distrikt, 10 kantona u Federaciji BiH, tri konstitutivna naroda, 'ostali' i građani. Iako su neke provedene reforme omogućile BiH da stekne status kandidata za članstvo u EU, država je u lošoj ekonomskoj situaciji u poređenju sa susjednim zemljama i suočena je s nepodnošljivom javnom potrošnjom, ogromnim unutarnjim i vanjskim dugom te kašnjenjem u isplati plaća i socijalnih davanja. Funkcioniranje sistema i dalje zavisi od određenih političkih interesa političara. Promjene se događaju, ali uvijek na isti način: krajnje sporo ili kao rezultat ličnog političkog interesa da se ostane na vlasti, te pod različitim međunarodnim, regionalnim i unutarnjim pritiscima. Hrvatska se pridružila EU 2013. a 2014. godine i ostale susjedne države dobile su status kandidata.

Trans BiH Arrow – Funkcionalna decentralizirana država

Do 2025. godine, Bosna i Hercegovina – članica Evropske unije – funkcionalna je i decentralizirana država, s vladavinom prava, poštivanjem ljudskih prava i ekonomijom u procvatu, što je rezultat značajnih ustavnih promjena. Novouspostavljene političke elite uspjele su prevladati prepreke starog političkog sistema, koji je bio zasnovan na partikularnim etničkim interesima, i stvoriti novu strukturu s jasnom socioekonomskom politikom, koja služi interesima svih građana u državi te je uspostavila zaštitne mehanizme kako bi se osigurala ljudska prava različitih grupa.

BiH Union Express – Funkcionalna centralizirana država

Godine 2025. Bosna i Hercegovina je funkcionalna centralizirana država i članica Evropske unije. Centralizirani politički sistem, uspostavljen nakon nasilnih sukoba i kasnije međunarodne vojne intervencije, omogućio je pojednostavljenje procesa donošenja odluka, što je rezultiralo političkim, ekonomskim i reformama pravosuđa. Zakoni o ljudskim pravima se provode, ekonomija napreduje, stopa nezaposlenosti opada a socijalna kohezija jača.

Western Balkan Inter City – Ponovno regionalno povezivanje

Godine 2025. Bosna i Hercegovina je dio Evropske unije zajedno sa Srbijom, Hrvatskom, Crnom Gorom, Makedonijom i Kosovom. Kao rezultat toga, stvorena je nova politička paradigma, a podjela na nacionalnoj ili etničkoj osnovi postala je besmislena. Ali prije nego što je došao do te tačke integracije, region je prošao kroz decenije dug proces ponovnog povezivanja koji je bio vođen s nekoliko važnih motivacijskih elemenata: ekonomska međuzavisnost, iste sportske i kulturne vrijednosti, ista perspektiva članstva u EU, nepostojanje jezičkih barijera, kulturološka regionalizacija itd. Decenije političkog zaostajanja, ekonomske i fiskalne krize koje su opustošile socijalne programe u svakoj od zemalja ogolile su nacionalističke ideologije i potpuno razotkrile njihov dugoročni destruktivni potencijal. Pošto te ideologije nisu bile u stanju ponuditi ništa novo osim iste stare mantre o etničkoj podjeli, tlu, krvi i historijskim sjećanjima, ljudi su postepeno počeli tražiti alternativu. Trezvenije i pragmatičnije snage dobile su svoju priliku. Ponovno regionalno povezivanje postalo je modus operandi kojim se prihvaćaju tačke povezivanja, a ne razdvajanja.

Tripartite Border Train – Disolucija

Godine 2025. Bosna i Hercegovina više ne postoji u svom prethodnom obliku. Tinjajući etnički sukob, koji je trajao decenijama, kulminirao je disolucijom BiH na tri zasebne države pod okriljem

međunarodne zajednice kako bi se spriječio nasilni sukob. Te nove zemlje sada su usredotočene na unutarnje strukturalne promjene na njihovom putu ka evropskim integracijama. Ekonomije novonastalih država razvijaju se zahvaljujući prilivu direktnih stranih investicija i međunarodnoj pomoći.

SCENARIJI ZA BOSNU I HERCEGOVINU 2025:

Godine 2025. ustavna struktura Bosne i Hercegovine i dalje je ostala ista – dva entiteta i Brčko Distrikt, 10 kantona u Federaciji BiH, tri konstitutivna naroda, 'ostali' i građani. Iako su neke provedene reforme omogućile BiH da stekne status kandidata za članstvo u EU, država je u lošoj ekonomskoj situaciji u poređenju sa susjednim zemljama i suočena je s nepodnošljivom javnom potrošnjom, ogromnim unutarnjim i vanjskim

Dayton Mail

Status quo

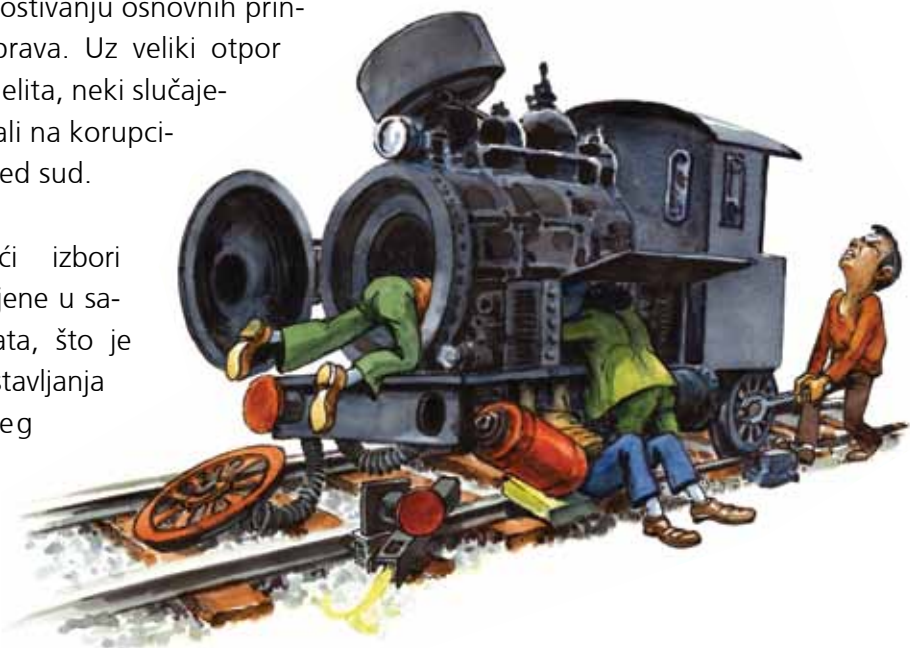

dugom te kašnjenjem u isplati plaća i socijalnih davanja. Funkcioniranje sistema i dalje zavisi od određenih političkih interesa političara. Promjene se događaju, ali uvijek na isti način: krajnje sporo ili kao rezultat ličnog političkog interesa da se ostane na vlasti, te pod različitim međunarodnim, regionalnim i unutarnjim pritiscima. Hrvatska se pridružila EU 2013. a do 2014. godine i ostale susjedne države dobile su status kandidata.

Nakon vrlo duge i bolne procedure beskrajnih pregovora o formiranju vlade, pogoršana politička situacija nastala nakon općih izbora 2010. godine izazvala je politički zastoј, što je dodatno doprinijelo ekonomskom padu. Čak i nakon što je krajem 2011. godine postignut dogovor o formiranju Vijeća ministara, nije došlo do značajnijeg poboljšanja političke i ekonomske situacije, što je također bila i posljedica globalne ekonomske krize. Socijalni pad, prijetnja dužničke krize, te još niži životni standard stanovništva doveli su do štrajkova i daljnjih nemira. Evropska Unija je ustrajala na punom poštivanju osnovnih principa vladavine prava. Uz veliki otpor time pogođenih elita, neki slučajevi koji su upućivali na korupciju izvedeni su pred sud.

Sljedeći opći izbori donijeli su promjene u sastavu parlamenata, što je dovelo do postavljanja konstruktivnijeg vodstva budući da su stare elite

shvatile da je temelj njihove moći postao krhak. To je rezultiralo preispitivanjem velike većine prethodno donesenih odluka, prije svega onih iz oblasti ekonomije. S obzirom na činjenicu da su vladama očajnički bile potrebne reforme i strane investicije, Vijeće ministara i druge vlade su formirane mnogo brže, pri čemu su ministarstva ekonomije dijelom činili tehnički stručnjaci. To je bilo stoga što političari nisu bili skloni preuzimanju odgovornosti za bolne odluke u oblasti socijalnih pitanja i restrukturiranja socijalnog i administrativnog sistema.

Vremenski pritisak da se započne ciklus napretka i ostanu na vlasti prisilio je političke stranke da olabave prepreke funkcionalnosti institucija na svim nivoima stvarajući

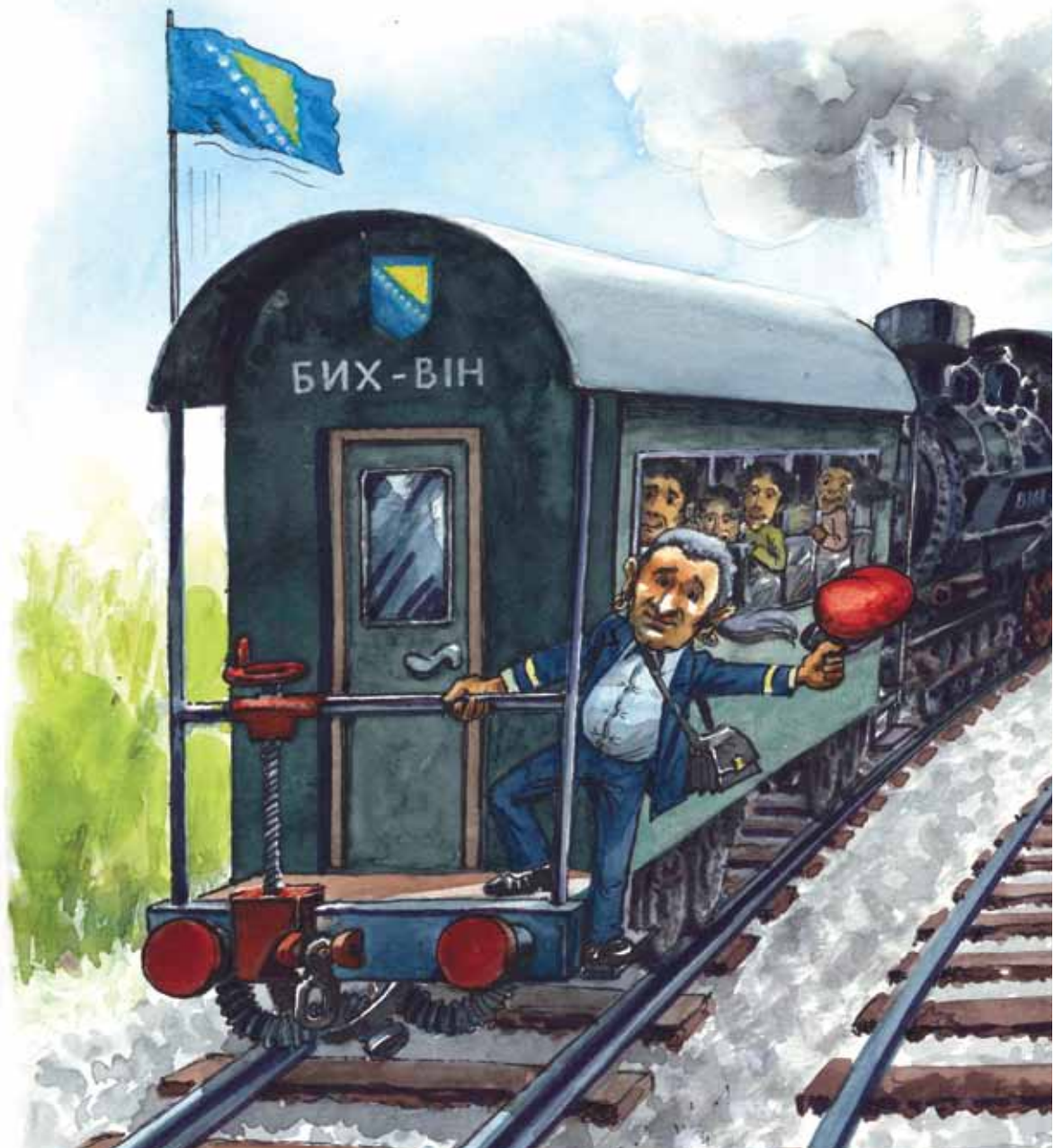
učinkovite mehanizme koordinacije oko EU pitanja te uspostavom zajedničkog pravnog okvira u smislu jedinstvenog ekonomskog prostora, zdravstva i standarda obrazovanja. Efekt tih reformi trebao je biti u stvaranju pomaka u pravcu smanjenja siromaštva i ekonomskog rasta, povećanja mogućnosti za investiranje, unapređenja zdravstva i ohrabrivanja mirnog građanskog angažmana. Međutim, ishod, barem kratkoročno i srednjoročno, nije bio u svemu pozitivan.

Godine 2013. Hrvatska je postala punopravna članica EU-a i BiH je odjednom izgubila veliki dio tržišta za svoje proizvode, dok je uvoz povećan. Istovremeno, BiH je opterećena otplatom duga nastalog po osnovu *stand-by* aranžmana s MMF-om. Susjedne zemlje su na vrijeme postavile svoje prioritete i počele provoditi potrebne reforme kako bi poboljšale mehanizme tržišne privrede, osigurale socijalnu pravdu i višu stopu zaposlenosti, te postigle relativni

prosperitet sa ciljem postizanja punopravnog članstva u Evropskoj uniji. To je uzrokovalo sve veću izolaciju BiH, a činjenica da su zemlju okružile vanjske granice Evropske unije na kojima vladaju izmijenjeni standardi dovela je do dodatnih poteškoća za izvoz njenih proizvoda. Pored toga, postojao je unutarnji pritisak siromašnog stanovništva i vanjski pritisak međunarodnih finansijskih institucija, kao i formalnih ili neformalnih centara moći. Kao posljedica toga dolazi do reformskih nastojanja, iako mukotrpno i iznimno sporo. Unatoč neispunjavanju pretpristupnih obaveza, Evropska Unija je BiH odobrila kandidatski status primarno iz političkih i strateških razloga.

Godine 2025. BiH i dalje ima strukturu utvrđenu u Dejtonskom mirovnom sporazumu, ali s manje prepreka između različitih administrativnih jedinica i s funkcionalnijim ekonomskim prostorom, što je prvenstveno rezultat socijalnog pritiska, ekonomske potrebe i ispunjenja obaveza koje proizlaze iz zahtjeva koje nameće proces evropskih integracija.

Do 2025. godine, Bosna i Hercegovina – članica Evropske unije – funkcionalna je i decentralizirana država, s vladavinom prava, poštivanjem ljudskih prava i ekonomijom u procvatu, što je rezultat značajnih ustavnih promjena. Novouspostavljene političke elite uspjele su prevladati prepreke starog političkog sistema, koji je bio

Trans BiH Arrow

Funkcionalna decentralizirana država

zasnovan na partikularnim etničkim interesima, i stvoriti novu strukturu s jasnom socioekonomskom politikom, koja služi interesima svih građana u državi te je uspostavila zaštitne mehanizme kako bi se osigurala ljudska prava različitih grupa.

Iz godine u godinu, situacija u Bosni i Hercegovini se pogoršavala. Ekonomija zemlje bila je na sve nižoj tački. Nezaposlenost, raspad sistema socijalne zaštite te sveukupno siromaštvo izazvali su masovne socijalne nemire. Pokazalo se da je disfunkcionalni politički sistem glavna prepreka u procesu euroatlantskih integracija. Zbog nedostatka stabilnosti i pravne nesigurnosti nisu se mogla privući direktna strana ulaganja koja bi bila iskorištena za razvoj ogromnog hidropotencijala u zemlji. Nacionalistička retorika, šovinizam i mržnja, poticani diskursom političkih partija i medija u zemlji, izazivali su sporadične akte međuetničkog nasilja čiji je cilj bio skrenuti pažnju sa sve gore ekonomske situacije, nepostojanja razvojnih strategija i ogromne nezaposlenosti.

Druga globalna ekonomska i finansijska kriza 2015. godine teško je pogodila Bosnu i Hercegovinu. Cijene energije na svjetskom tržištu su ekstremno skočile, što se odrazilo i na cijene energije u zemlji. Veliki dio društva nije si više mogao priuštiti grijanje u svom domu i izašli su na ulice da iskažu bunt. Do kraja godine javni budžeti

su bili prazni, a vlada je nametnula nove poreze pokušavajući očuvati funkcioniranje velike i složene administracije. Sve socijalne naknade za demobilizirane vojnike i za žrtve rata su obustavljene, a poticaji za izvozno orijentirana preduzeća su ukinuti. Nezadovoljstvo naroda se iskazivalo kroz rastuću opoziciju vladajućim etno-nacionalističkim oligarhijama koje su optužene da potiču etničke sukobe kako bi prikriale užasne ekonomske i socijalne prilike u zemlji. Sindikati i novoosnovana udruženja građana organizirali su niz štrajkova diljem zemlje.

Kako bi se spriječila destabilizacija zemlje, sazvana je nacionalna skupština pod okriljem međunarodne zajednice, koja je okupila predstavnike civilnog društva, akademske zajednice, sindikata i različitih društvenih grupa. Njezin zadatak je bio promijeniti ustav i izabrati prijelaznu vladu. U tom kontekstu, međunarodna zajednica je ponudila finansijsku podršku i pravnu ekspertizu kako bi pomogla prijelaznoj vladi da provede potrebne reforme.

Formirana je nova državna struktura, koja se sastojala od tri nivoa vlasti. Državni

nivo trebalo je da čine jedan predsjednik, potpredsjednici, dvodomni parlamentarni sistem i centralna vlada. Ova vlada je trebala biti nadležna za državnu vojsku, jedinstvene policijske snage, unutarnju sigurnost, monetarnu i fiskalnu politiku, energetska politiku, prirodne resurse, vanjsku politiku i međunarodne odnose, kao i visoko obrazovanje, tercijarnu zdravstvenu zaštitu i sektor komunikacija. Posebna pažnja posvećena je održivom razvoju i upravljanju prirodnim resursima, s posebnim naglaskom na hidroelektrane i obnovljive izvore energije. Novoo-

sno-
vani Vrhovni sud
trebao je osigura-
ti jednakost svih
ljudi.

Srednji nivo vlasti bi činile teritorijalne jedinice s vlastitom administracijom koncipiranom tako da radi efikasno i bez nepotrebnih troškova. Teritorijalne jedinice su trebale biti uspostavljene u skladu s geografskim, infrastrukturnim, ekonomskim i kulturalnim faktorima, uzimajući u obzir etničku disperziju stanovništva gdje god je to moguće. Sve jedinice su trebale dobiti mehanizme zaštite od diskriminacije, čime se dodatno osnaživalo međuetničko uvažavanje te sprečavalo buduće ugrožavanje bilo koje etničke, vjerske ili društvene grupe. Jedinice su trebale biti povezane nizom razvojnih infrastrukturnih programa, kao i prekograničnom saradnjom. Ti programi bi se finansirali iz potpora i razvojnih kredita s niskom kamatnom stopom koje bi osi-

gurala međunarodna zajednica, a koji bi potaknuli zapošljavanje u proizvodnim sektorima. Trebalo je uspostaviti i Vijeće teritorijalnih jedinica kao savjetodavno tijelo koje je zaduženo za planiranje i predlaganje državnoj vladi mjera za socijalni i ekonomski razvoj teritorijalnih jedinica te praćenje njihovog provođenja.

Treći, općinski nivo, koji koordinira Vijeće općina, trebao je dobiti jake nadležnosti i ovlasti za ispunjavanje većine potreba građana i pružanje

usluga u skladu s Evropskom poveljom o lokalnoj samoupravi, koja se rukovodi principom supsidijarnosti.

Reforme koje je provela prijelazna vlada, kao i nova vlada izabrana 2018. godine, stabilizirale su zemlju. Reformirano je zakonodavstvo kako bi se

uklonile administrativne prepreke za ulaganja i osigurala zdravija klima za mala i srednja preduzeća te postiglo smanjenje poreza i osigurale subvencije kojim bi se povećala zaposlenost, povećao izvoz i poboljšao ekonomski rejting zemlje. Postignuta politička, ekonomska i socijalna stabilnost dovodi do popuštanja etničkih napetosti i rezultira višim nivoom socijalne kohezije. Sve je to dovelo do toga da Bosna i Hercegovina stekne status kandidata za članstvo u EU 2020. i da 2025. godine pristupi Evropskoj uniji.

Iako je struktura političkog sistema 2025. godine još uvijek složena, procesi planiranja, donošenja odluka i provedbe se odvijaju na mnogo funkcionalniji i efikasniji način, što je imalo pozitivne posljedice za ekonomiju Bosne i Hercegovine i rezultiralo višim životnim standardom.

Godine 2025. Bosna i Hercegovina je funkcionalna centralizirana država i članica Evropske unije. Centralizirani politički sistem, uspostavljen nakon nasilnih sukoba i kasnije međunarodne vojne intervencije, omogućio je pojednostavljenje

BiH Union Express

Funkcionalna centralizirana država

procesa donošenja odluka, što je rezultiralo političkim, ekonomskim i reformama pravosuđa. Zakoni o ljudskim pravima se provode, ekonomija napreduje, stopa nezaposlenosti opada a socijalna kohezija jača.

Situacija u Bosni i Hercegovini se pogoršavala iz godine u godinu. Do 2015. godine ekonomija zemlje bila je na najnižoj tački. Nezaposlenost, propadanje sistema socijalne zaštite te sveukupno siromaštvo izazvali su masovne socijalne nemire. Pokazalo se da je disfunkcionalan i složen politički sistem glavna prepreka u procesu euroatlantskih integracija. Nakon izbora održanih 2010. godine, i nakon izuzetno dugog kašnjenja u formiranju državne vlade, opći izbori 2014. godine su bili još veća katastrofa u pogledu izgradnje stabilne političke koalicije na entitetskom i državnom nivou. Nacionalistička retorika, šovinizam i mržnja, potaknuti govorom političkih partija i medija u zemlji, pokrenuli su sporadične akte međuetničkog nasilja čiji je cilj bio skrenuti pažnju sa sve gore ekonomske situacije, nepostojanja razvojnih strategija i ogromne nezaposlenosti.

Godine 2015. susjedna Hrvatska je već punopravna članica EU-a, a Srbija je u završnoj fazi procesa kandidature. Međutim, zbog zamora od proširenja unutar Evropske unije, pristupanje Srbije je

stavljeno na čekanje, što je izazvalo nezadovoljstvo njenih građana i destabiliziralo političku situaciju u zemlji, posebno zbog zahtjeva za većom autonomijom Vojvodine i Sandžaka, ali i zbog još uvijek neriješenog pitanja Kosova.

Do kraja te godine političke elite u BiH još uvijek nisu uspjele formirati državnu vladu, što je dovelo do kulminacije nezadovoljstva. U isto vrijeme, međunarodna zajednica je insistirala na ustavnim promjenama koje bi ojačale državne nadležnosti, a što je bilo neprihvatljivo za političke stranke u Republici Srpskoj. Političari iz Republike Srpske su tvrdili da zastoj u sprečavanju ekonomskog razvoja i podriivanje političke stabilnosti utječu i na državu i na entitete. Nije postojala zajednička državna ekonomska strategija, a fiskalna politika je izazivala nezadovoljstvo, pogotovo kada se radilo o raspodjeli poreza i sredstava s državnog nivoa prema entitetima i Brčko Distriktu. Političari iz RS-a predstavljali su to kao još jedan razlog zašto je, po njihovom mišljenju, Bosna i Hercegovina kao država neodrživa. Stoga su donijeli odluku o održavanju referenduma o otcjepljenju Republike Srpske od

Bosne i Hercegovine. Reakcije iz Federacije bile su masovne i s tendencijom da prerastu u nasilje jer se referendum doživljavao kao objava rata.

Na početku 2016. godine sve tri etničke grupe su se mobilizirale, potaknute ubrzanom kulminacijom etničkih napetosti, neprijateljskim i otvoreno agresivnim javnim govorom, koji su mediji podržavali i provodili. Česti napadi na povratnike u obama entitetima, formiranje paravojnih grupa i izbijanje oružanih sukoba zaprijetili su da će eskalirati u građanski rat. Eskalacija nasilja potaknula je NATO da pokrene vojnu intervenciju. Brza reakcija međunarodne zajednice bila je rezultat naučenih lekcija iz prošlosti, pogotovo grešaka počinjenih u Bosni i Hercegovini u periodu 1992-1995. Svrha misije nije bila samo smiriti sukob, već i konačno stabilizirati stanje u regionu stvaranjem funkcionalnog državnog okvira. Nakon godina rada s brojnim institucijama i predstavnicima 14 različitih vlasti, EU i ostatak međunarodne zajednice zauzeli su se za centraliziranu državu kako bi olakšali

komunikaciju i saradnju s vlastima i učinili ih bržim i efikasnijim. Srbija se snažno usprotivila intervenciji, tvrdeći da su ugroženi interesi Srba u Bosni i Hercegovini, ali je nakon snažnog političkog pritiska međunarodne zajednice odustala od svog protivljenja.

Cilj te misije nije bio samo smiriti sukob, nego i oduzeti vlast etabliranim etničkim političkim elitama, od kojih je većina bila na vlasti još od rata. Nakon smirivanja na terenu, međunarodna zajednica je sazvala nacionalnu skupštinu, koju su činili predstavnici civilnog društva, akademske zajednice, sindikata i različitih društvenih grupa, kako bi se izmijenio ustav i izabrala prijelazna vlada.

Izvršen je pritisak na političare da usvoje ustav kojim se Bosna i Hercegovina definira kao centralizirana država s ugrađenim mehanizmima za zaštitu protiv bilo kakve vrste diskriminacije. Novi ustav, usvojen krajem 2016. godine, definirao je sve ljude u Bosni i Hercegovini kao građane s jednakim pravima i individualnim slobodama, dok je politički sistem bio tako koncipiran da ga čine jedan predsjednik, jedna jaka centralna vlada, dvodomni parlament i općine. Međutim, donesen je i novi izborni zakon kako bi se zaštitila etnička i manjinska prava kroz primjenu principa rotacije

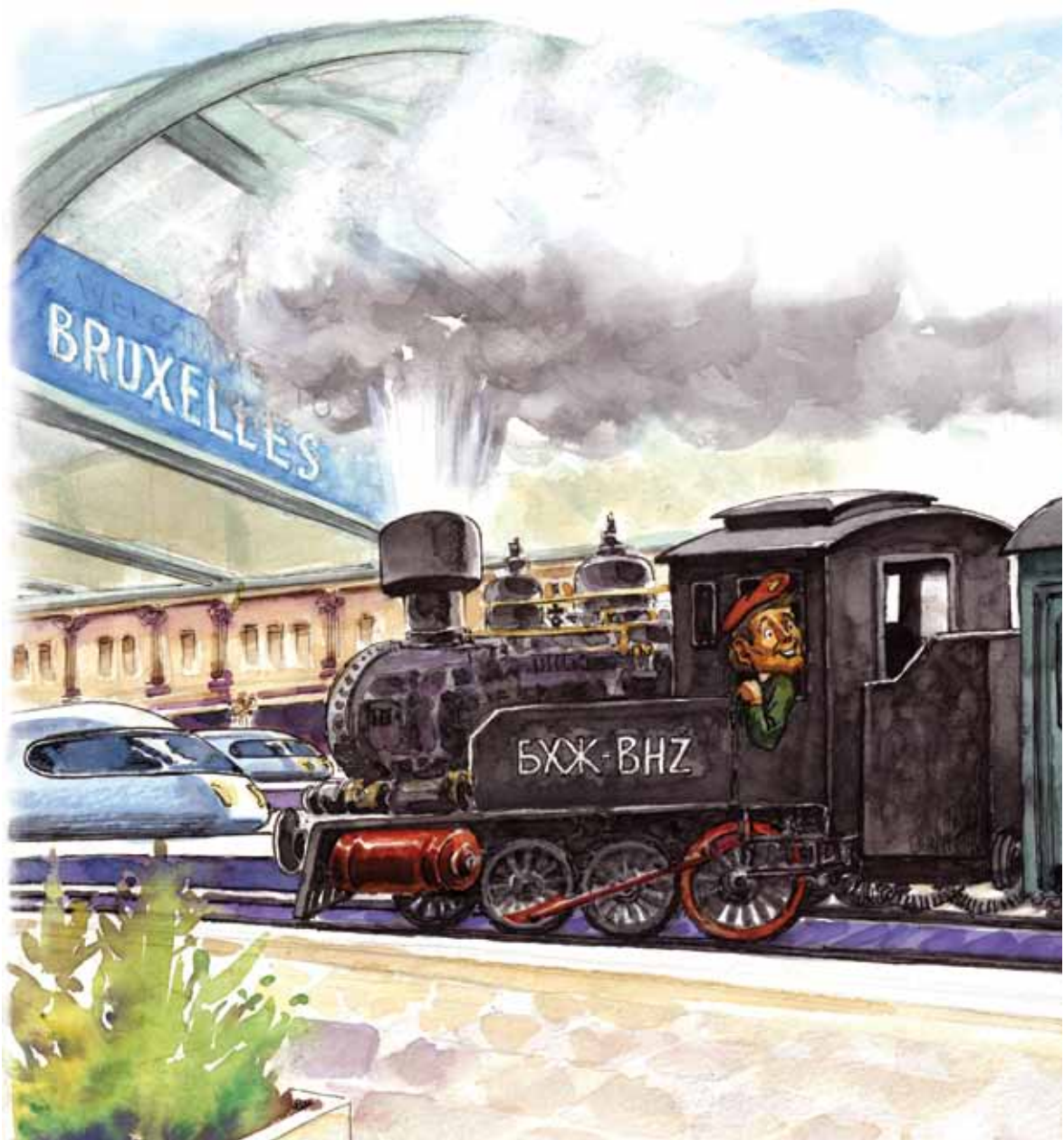
mandata na svim nivoima između triju najvećih etničkih grupa i ostalih. Time je spriječena bilo kakva mogućnost blokade funkcioniranja države i izbornih prevara u budućnosti.

Nakon što su opći izbori 2017. godine donijeli nove

političke elite, koje su se pojavile u periodu od godinu dana nakon prijelazne vlade kao rezultat intenzivnog lobiranja međunarodnih aktera prisutnih u bosanskohercegovačkom društvu, međunarodna zajednica sačinila je ekonomski plan sličan čuvenom „Maršalovom planu“, kojim se jačaju infrastruktura, zapošljavanje i ekonomija. To je rezultiralo popuštanjem etničkih napetosti uslijed znatnog poboljšanja kvaliteta života i životnog standarda za građane BiH. Nova državna struktura omogućila je stvaranje jedinstvene i snažne ekonomske politike i održive razvojne strategije, koje su, u kombinaciji s paketom zakonskih reformi, stvorile stabilnu klimu za direktna strana ulaganja. Smanjenje glomazne administracije, značajne subvencije i programi podrške domaćim preduzećima rezultirali su stabilnim i stalnim rastom domaće privrede – na veliko zadovoljstvo građana BiH i međunarodne zajednice. Regionalna saradnja je dodatno poboljšana, a zemlja je postigla značajan napredak prema euroatlantskim integracijama, uz pomoć svojih susjeda Hrvatske i Srbije – koje su sada obje članice EU-a.

BiH je stekla status kandidata za pristupanje EU-u u 2019. godini i postala njenom članicom u januaru 2025. Stabilno političko i socijalno okruženje u zemlji pozitivno je utjecalo na cijeli region.

Godine 2025. Bosna i Hercegovina je dio Evropske unije zajedno sa Srbijom, Hrvatskom, Crnom Gorom, Makedonijom i Kosovom. Kao rezultat toga, stvorena je nova politička paradigma, a podjela na nacionalnoj ili etničkoj osnovi postala je besmislena. Ali prije nego što je došao do te tačke integracije, region je prošao kroz decenije dug proces ponovnog povezivanja koji je bio vođen s nekoliko važnih motivacijskih elemenata: ekonomska međuzavisnost, iste sportske i kulturne vrijednosti, ista perspektiva članstva u EU, nepostojanje jezičkih barijera, kulturološka

Western Balkan Inter City

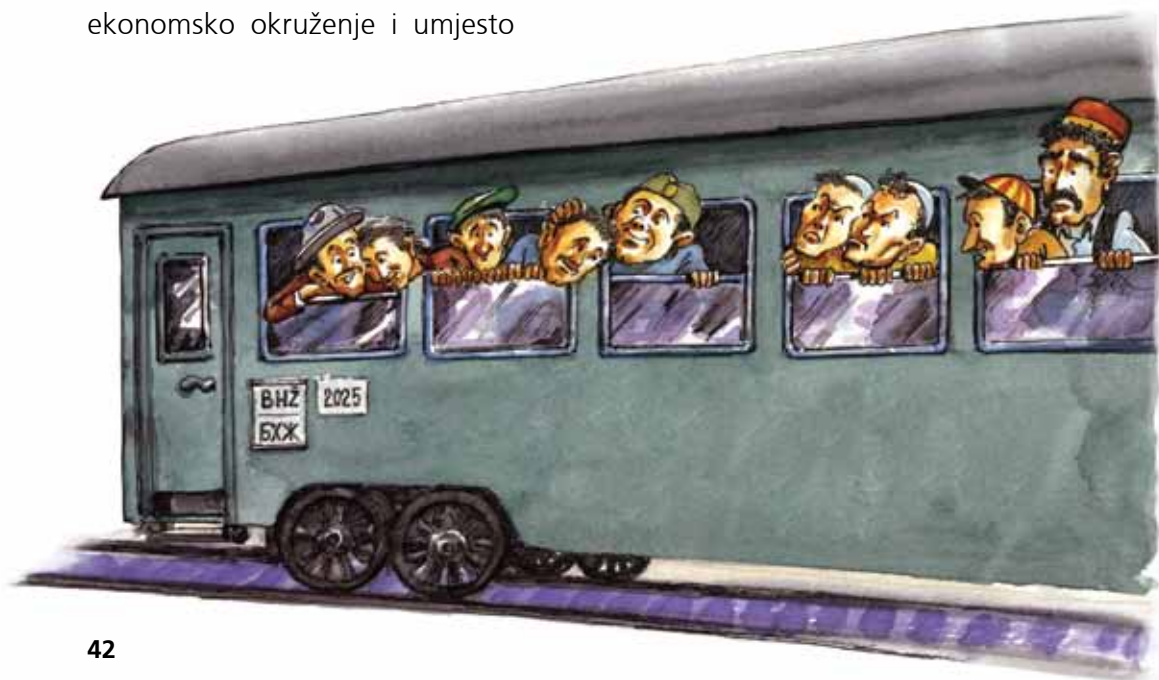
Ponovno regionalno povezivanje

regionalizacija itd. Decenije političkog zaostajanja, ekonomske i fiskalne krize koje su opustošile socijalne programe u svakoj od zemalja ogolile su nacionalističke ideologije i potpuno razotkrile njihov dugoročni destruktivni potencijal. Pošto te ideologije nisu bile u stanju ponuditi ništa novo osim iste stare mantre o etničkoj podjeli, tlu, krvi i historijskim sjećanjima, ljudi su postepeno počeli tražiti alternativu. Trezvenije i pragmatičnije snage dobile su svoju priliku. Ponovno regionalno povezivanje postalo je modus operandi kojim se prihvaćaju tačke povezivanja, a ne razdvajanja.

Pošto nisu imale ni priliku ni sposobnost da se nose s velikim evropskim korporacijama na njihovom terenu, velike kompanije u zemljama zapadnog Balkana težile su tješnjoj ekonomskoj saradnji između svojih zemalja kako bi poboljšale slabu infrastrukturu koja je predstavljala veliku prepreku za njihovo širenje. Zbog podrške medija pod kontrolom ekonomskih oligarha i zbog stalnih socijalnih nemira, nove političke stranke i lideri koji su došli na vlast na talasu promjene ideološke paradigme prihvatili su ekonomsku međuzavisnost kao radnu platformu. Odlučili su unaprijediti ekonomsko okruženje i umjesto

igranja na iracionalnu kartu etničkih podjela počeli su igrati na kartu regionalnih preferencija i ekonomskih interesa. Nadalje, u to vrijeme svi ratni zločinci na Balkanu su već bili procesuirani, a međuetničke napetosti zamrle. Široka kampa-nja za pomirenje pod sloganom „Nikad više rat!“ provedena je u cijelom regionu i praćena je brojnim programima kulturne i sportske razmjene. Postojeće regionalne strukture, poput Sporazuma o slobodnoj trgovini u Srednjoj Evropi (CEFTA) i Vijeća za regionalnu saradnju (RCC), sa sjedištem u Sarajevu, korištene su kao

platforma za ponovno regionalno povezivanje s globalnim ciljem bolje pripreme zemalja za korištenje strukturalnih i kohezijskih fondova EU-a. To se podudarilo s namjerama EU-a da stvori zajednički ekonomski prostor na svojoj jugoistočnoj granici, kao svojevrsnu „čekaonicu“ za članstvo u EU.

Regionalni lideri i predstavnici EU-a održali su niz sastanaka i pripremili temelj za budućnost. Ekonomska unija Zapadnog Balkana“ (WBEU) službeno je uspostavljena na regionalnom samitu u Sarajevu održanom 2017. godine. Glavni grad Bosne i Hercegovine izabran je ne samo zato što je bio sjedište RCC-a nego i stoga što je Bosna i Hercegovina geografski bila u središtu regiona i činila svojevrsnu „mikrosferu“ kulturno-etničko-religijske strukture regiona.

WBEU nije bio zamišljen ni kao država ni kao konfederacija *per se*, već više kao ekonomski vođena integracija u okviru zadatih mehanizama EU-a. Svaka od zemalja u WBEU bi ostala potpuno nezavisna, sa snažnom individualnom perspektivom članstva u EU. WBEU ne bi zamijenio ni EU kao zajednički cilj, niti je pretpostavljao da sve uključene zemlje treba da odustanu od svog ustavnog okvira, ustavne strukture i svog suvereniteta. Stvaranje WBEU-a nije značilo stvaranje nove Jugoslavije, već je prije predstavljalo integracijski polukorak ka EU. Evropska unija je služila kao svojevrsan

model za to: evropska integracija je počela nakon Drugog svjetskog rata na vrlo skromnom nivou, uspostavom „Evropske zajednice uglja i čelika“, a njena glavna filozofija bila je ekonomska integracija do tog nivoa da rat među njenim članicama više neće biti moguć. U igri nisu bila emocionalna pitanja, već trezveni ekonomski interesi.

Do 2020. godine ekonomska pitanja postala su glavnom temom, dok su etnička i nacionalna osjećanja, što je duže i intenzivnije trajao proces saradnje, gubila na značaju. Velike investicije u infrastrukturu, koja je povezivala zemlje regiona, omogućile su razvoj velikog hidropotencijala u BiH, kao i prekograničnu saradnju na planu zaštite okoliša. To je dovelo ne samo do bolje ekonomske perspektive, kroz jačanje regionalne trgovine, nego i do snažnijeg osjećaja zajedničkog kulturnog naslijeđa i identiteta u zajednici od oko 20 miliona ljudi koja je govorila isti jezik i dijelila isti kulturni i medijski prostor. Promocija zajedničkih ekonomskih interesa dovela je do boljeg korištenja kohezijskih i strukturalnih fondova EU-a, kao i do zajedničkih projekata ruralnog i poljoprivrednog razvoja. Ponovno povezivanje infrastrukture kulminiralo je uspostavom regionalne željezničke kompanije. Zajednički poslovi, a ponekad čak i zajednička diplomatska predstavništva WBEU-a, otvoreni su diljem svijeta iako nije bilo centralne vlade Unije, već prije – kao u

slučaju Njemačke i Francuske – zajednički interes i potreba za ekonomskim rješenjima. Bosna i Hercegovina je također postala kapija za tursko i arapsko tržište.

Sve u svemu, nove regionalne perspektive stvorile su novu političku paradigmu, a nacionalne ili etničke podjele u Bosni i Hercegovini su potrošene. Kao posljedica toga, politički sistem u BiH postepeno se mijenjao ka funkcionalnoj federaciji, bez mehanizma ulaganja

veta na etničkoj osnovi koji je ugrađen u svaki segment procesa odlučivanja. To je pomoglo efikasnosti vlade i omogućilo joj da nadoknadi izgubljeno vrijeme i dostigne regionalnu dinamiku EU integracija. Godine 2025. Bosna i Hercegovina je, zajedno sa ostalim zemljama u regionu, već bila članica Evropske unije.

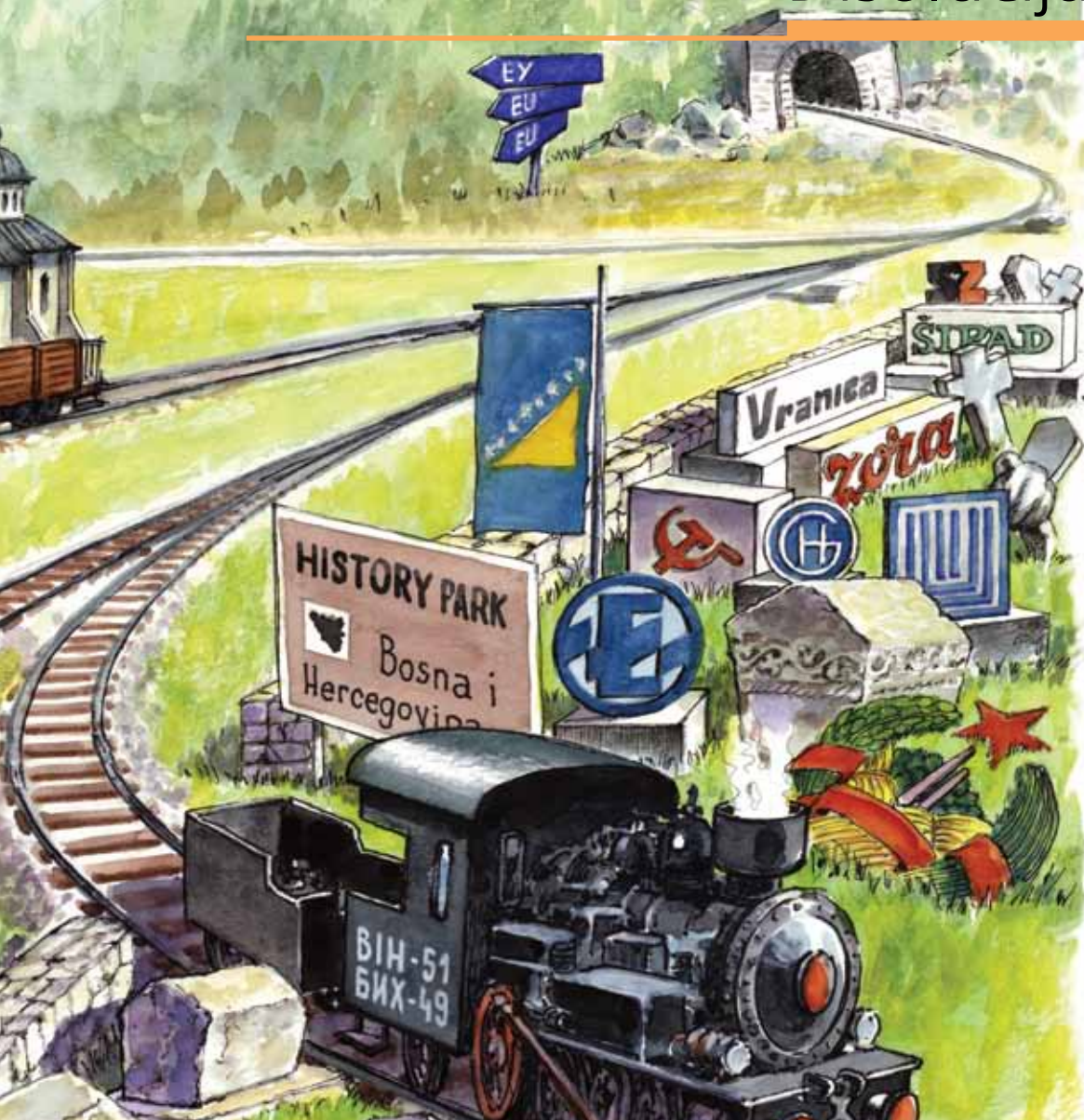

Godine 2025. Bosna i Hercegovina više ne postoji u svom prethodnom obliku. Tinjajući etnički sukob, koji je trajao decenijama, kulminirao je disolucijom BiH na tri zasebne države pod okriljem međunarodne zajednice kako bi se spriječio nasilni

Tripartite Border Train

Disolucija

sukob. Te nove zemlje sada su usredotočene na unutarnje strukturalne promjene na njihovom putu ka evropskim integracijama. Ekonomije novonastalih država razvijaju se zahvaljujući prilivu direktnih stranih investicija i međunarodnoj pomoći.

Susjedne države Bosne i Hercegovine – Hrvatska, Srbija, Crna Gora, kao i Makedonija – pridružile su se Evropskoj uniji između 2013. i 2020. godine, nakon ispunjavanja pretpostupnih uvjeta i rješenja svojih nacionalnih pitanja. Do tog vremena BiH još uvijek nije uspjela riješiti svoje nacionalno pitanje, nije ispunila uvjete, te je stoga ostala izolirana u novom evropskom susjedstvu. Neophodna reforma državne strukture nije provedena, što je dovelo do širenja i pogoršanja problema i učinilo da zemlja zaostane za više od dvije decenije: previše krhka na državnom nivou u odnosu na entitete, koji su se sve više ponašali samostalno, država se progresivno etnički dijelila u svim vidovima građanskog života, pogotovo u oblasti ekonomije i medija. I 20 godina nakon rata demografska struktura zemlje još uvijek se razlikovala od one u predratnom periodu (1991). Izbjeglice se nisu vratile u svoje prijeratne domove. Raseljene osobe su se naselile i organizirale svoj život u "svojim" entitetima ili drugim zemljama diljem svijeta i time zacementirale rezultate etničkog čišćenja. Izborni rezultati proteklih godina također očituju etničke podjele zemlje.

Uglavnom zbog odvojenih obrazovnih sistema, poslijeratne generacije se snažno poistovjećuju sa svojim zajednicama. Pokušaji da se potaknu međuetnički odnosi nisu uspjeli. Donosioci odluka su zagovarali stavove da je etničko odvajanje potpuno normalna stvar i da je prirodno živjeti jedni pored drugih, a ne jedni sa drugima. Utjecaj religije bio je sve više prisutan u svim segmentima života, osobito u politici i obrazovnom sistemu.

Stagnacija i ukorijenjena korupcija na svim nivoima u državnim službama dovela je stanovništvo u duboko siromaštvo, besperspektivnost i očaj. Kako su ti trendovi nastavljeni, političke elite su se sve više okretale ka etničkim pitanjima s ciljem da odvrate pažnju građana od sve gore ekonomske i socijalne krize. Podijeljeni mediji podržavali su politiku svojih vlastitih entiteta tako što su izvještavali na pristrasan i propagandistički način. I dok je Republika Srpska postigla prilično funkcionalan nivo administracije, ukupni državni nivo i nivo Federacije BiH postajali su sve više disfunkcionalni zbog napuhavanja javnih institucija u kojima je sve više i više ljudi dolazilo

na javnu funkciju. To je rezultiralo gromaznom birokratijom, smanjenom efikasnošću javnog sektora, što je pružalo idealnu klimu za nepotizam, političko favoriziranje i druge oblike korupcije.

Od 2010. godine međunarodna zajednica je pojačala svoje prisustvo ponovno raspoređujući bivše zvaničnike koji su već radili na Zapadnom Balkanu 1990-ih, očito uviđajući postojanje izvjesnih rizika u gotovo propaloj državi BiH.

Uvjete definirane Dejtonskim mirovnim sporazumom još uvijek je morala nadzirati međunarodna zajednica, specijalni predstavnik Evropske unije još uvijek je prisutan u Bosni i Hercegovini, boreći se da nađe načina kako da održi zemlju jedinstvenom. Ni EU ni ostatak međunarodne zajednice nemaju jasnu strategiju očuvanja jedinstvene Bosne i Hercegovine i zauzimaju nedosljedan i često kontraproduktivan pristup reguliranju razvoja događaja.

Nakon posljednjeg talasa proširenja i velike finansijske krize 2015. godine, Evropska unija je pokazala veliki interes za stabilizaciju posljednje problematične tačke u regionu. I međunarodna zajednica i same zajednice u Bosni i

Hercegovini vidjele su mirni razlaz, kao što je to postignuto u nekim drugim zemljama, kao jedino moguće rješenje. Bošnjački politički predstavnici i većina bošnjačkog naroda bili su sve više frustrirani zbog stalnih neuspjeha u nastojanjima da se zemlja održi cijelom i pomirili su se s činjenicom da se dvije od tri etničke zajednice ne mogu identificirati sa svojom državom Bosnom i Hercegovinom. U posljednjih nekoliko godina postignut je konsenzus između Evropske unije, Sjedinjenih Američkih Država, Rusije i Turske da se pokrene proces disolucije. Rezultat intenzivnih diplomatskih aktivnosti bila je konferencija „Dayton 2“, održana 2022. godine, koja je rezultirala sporazumom o disoluciji koji

su potpisali čelnici triju

konstitutivnih naroda, a koji su podržale susjedne zemlje koje su već bile članice NATO-a i Evropske unije.

Međutim, dio bošnjačkog stanovništva bio je protiv tog sporazuma te je svoje razočarenje izrazio nasilnim akcijama.

Ipak, stvorene su tri nove države, i to tako što se gotovo poštovala granica Republike Srpske i dvije grupe kantona, jedna s bošnjačkom i druga s hrvatskom većinom. Učinjene su neke granične teritorijalne podjele, uključujući rješenje statusa Brčko Distrikta, kako bi se omogućilo njihovo teritorijalno jedinstvo. Srebrenica je proglašena eksteritorijalnim distriktom sa statusom memorijalnog centra. Nova bosanska država zadržala je pravni kontinuitet prethodne zemlje, uključujući sve diplomatske misije u inostranstvu i mjesto u Ujedinjenim nacijama. Uz ovaj proces, organizirana je donatorska konferencija i pokrenute su široke akcije prikupljanja sredstava kako bi se finansijski podržala stabilizacija novih država i spriječio potencijalni radikalizam.

Turska i neke arapske zemlje su bile intenzivno uključene u investicije u privredu.

Međunarodna zajednica ostala je aktivno prisutna u trima novim državama, uključujući i vojno prisustvo, kako bi se smirili neredi i spriječilo korištenje disolucije Bosne i Hercegovine kao izgovor za terorističke napade.

Godine 2025. međunarodna zajednica, a posebno EU, uključena je u diplomatska nastojanja da održi sve tri zemlje na putu ka evropskim integracijama. Nadalje, zadatak međunarodne zajednice bio je da osigura zaštitu ljudskih prava, pogotovo u pogledu prisustva novostvorenih manjina u novim etničkim državama zbog prekrajanja granica u nekim dijelovima bivše BiH.

Nakon što su riješena etnička pitanja, nacionalne vođe u trima novoosnovanim državama i međunarodna zajednica usmjerili su se ka izgradnji države i regionalnoj ekonomskoj integraciji, čime se otvorio put ka ispunjavanju uvjeta za ulazak u EU.

POZADINA „SCENARIJA BiH 2025.“

Planiranje političkih scenarija: kratki vodič¹

Davno nekad bijaše jedno moćno kraljevstvo zvano Lidija kojim je vladao kralj Krez, čije ime je do dan-danas ostalo sinonim za ogromno bogatstvo. Na istočnoj granici Lidije pojavljivala se nova sila, Perzija, kojom je vladao kralj Kir. Krez je želio napasti Perziju prije nego što postane jača od njegovog kraljevstva. Ali, slijedeći drevnu tradiciju, on je prvo poslao glasnike čuvenoj delfijskoj proročici, upitavši je da li da napadne Perziju ili ne. Odgovor proročice bio je: „Ako napadneš Perziju, uništiti ćeš jedno veliko kraljevstvo.“ Kralj Krez je napao Perziju, ali je izgubio bitku, a njegovo vlastito kraljevstvo bijaše uništeno.

Ova priča ukazuje na suštinu i korisnost scenarija. Poput drevnih proročica, ni scenariji ne daju izvjesna predviđanja budućnosti, već prije nude različite slike moguće budućnosti, čime omogućavaju onima koji donose odluke i onima kojih se te odluke tiču da prilagode svoje strategije kako bi ostvarili ili izbjegli određeni scenarij. Da je Krez bolje razmislio o

odgovoru proročice, možda ne bi napao Perziju, već bi umjesto toga prvo procijenio vojne snage dva kraljevstva, a tek onda potražio moguće saveznike kako bi osigurao svoju superiornost. Njegova glavna greška bila je što je pobrkao odgovor proročice s vlastitim željama.

Poput proročica, scenariji ne daju model za one koji donose odluke kako da djeluju, već upućuju poruku iz koje primaoci mogu izvesti vlastite zaključke. To se desilo sa čuvenim scenarijima „Mont Fleur“ u Južnoj Africi, početkom devedesetih godina prošlog stoljeća, u kojima sam imao privilegiju učestvovati. Gotovo dvadeset godina kasnije ministar finansija, koji je na tom položaju dugo ostao, i glavni arhitekt ekonomske politike Južne Afrike, Trevor Manuel, rekao je za tu vježbu na osnovu scenarija: „Mogao sam zatvoriti oči i ponuditi vam te scenarije. Ja sam ih prihvatio, a kad nešto prihvatite kao svoje onda to provodite cijeli život.“ Zašto je Manuel prihvatio kao svoje scenarije „Mont Fleur“? Zato što

1 Autorsko pravo Winfrieda Veita.

su imali veliki utjecaj na smjer ekonomske politike i što ga je nova vlada pod vodstvom Afričkog nacionalnog kongresa provodila, i zato što ta vlada – za razliku od Kreza – nije pobrkala vlastite želje s porukama scenarija. Da su vlastite želje prevladale, nova vlada bi provodila populističku ekonomsku politiku s ogromnim državnim rashodima, ali i s teškim dugoročnim posljedicama, koje su jasno bile demonstrirane u jednom od scenarija. Umjesto toga, vlada je izabrala jedan drugi scenarij po kojem su vladine politike bile održive a zemlja krenula putem sveobuhvatnog rasta i demokratije koja je uključivala sve pripadnike društva.

Upravo suprotno se desilo s jednom drugom vježbom na osnovu scenarija koju sam doživio u Izraelu 1999/2000. a koja se zvala "Izrael 2025. – Scenariji budućeg razvoja". Zbog nestabilne unutrašnje situacije, gdje manjinske partije mogu blokirati svaku političku odluku, uobičajena politika nastavljena je unatoč činjenici da su scenariji jasno ukazivali na katastrofalne posljedice takve jedne politike i iako su scenariji prezentirani ključnim osobama koje donose odluke u gotovo svim političkim grupacijama. Samo deset godina kasnije, vremenski još daleko od 2025. godine, posljedice su već vidljive, dok neki od najgorih scenarija postaju sve vjerovatniji.

Počeci i razlozi za izradu scenarija

Scenariji su prvobitno bili razrađivani nakon Drugog svjetskog rata u vojne svrhe kako bi se oružane snage pripremile za nepredvidljive događaje. Početkom 1970-ih, suočene sa sve većom neizvjesnošću i kompleksnošću, privatne kompanije počele su razrađivati scenarije i razvijati vlastite metodologije, od kojih je najpoznatiji pristup scenariju onaj multinacionalne kompanije Shell Oil. Kasnije su vladine agencije, nevladine organizacije, fondacije i akademske zajednice prepoznale korisnost planiranja na osnovu scenarija kako bi i same procijenile politička, društvena i globalna dešavanja, pored do tada pretežnih vojnih i poslovnih interesa. Već 1972. godine „Rimski klub“ objavio je svoju čuvenu studiju „Granice rasta“, u kojoj je koristio svojevrstni rani pristup zasnovan na izradi scenarija. Ova studija je imala veliki utjecaj na pokretanje debate o ekološkim pitanjima i formiranje ekološkog pokreta diljem svijeta. To je drugi primjer kako planiranje na osnovu scenarija može utjecati ne samo na djelovanje vlade nego i može doprinijeti javnoj debati te čak promovirati formiranje civilnog društva i političkih pokreta („partije zelenih“).

Sljedeće opservacije oslanjaju se uglavnom na moje vlastito iskustvo s planiranjima na osnovu scenarija u raznim zemljama i na raznim kontinentima, ali i na neke od najutjecajnijih

metoda planiranja na osnovu scenarija, te institucija poput Shella, Global Business Network and z-punkta, kao i od autora poput Petera Schwartza i Lemperta te drugih (vidjeti priloženu bibliografiju).

Polazište za planiranje na osnovu scenarija je izjava Johna Maynarda Keynesa, čuvenog ekonomiste i jednog od osnivača Međunarodnog monetarnog fonda nakon Drugog svjetskog rata: „Mi jednostavno ne znamo.“ Keynes je time htio reći da niko ne može predvidjeti budućnost, čak ni kad primjenjuje najsofisticiranije kompjuterske programe. „Predviđanje“ je dugo bilo, a dijelom je i danas, instrument koji pokušava predvidjeti buduće razvoje događaja. Sve metode i tehnike kao što su Delfi, Foresight ili Trend Exploration, zapravo na osnovu prošlosti procjenjuju kako će se ključni faktori, i zajedno s njima cijeli kontekst, razvijati u budućnosti. Očiti nedostaci tih metoda su ograničen vremenski horizont i nepoštivanje diskontinuiteta (koji se zovu i „kritične neizvjesnosti“). Stoga se svim pristupima dogodi da im snagu ugrozi nesposobnost suočavanja sa izazovom višestruke vjerovatne budućnosti. To ima veze s ljudskom slabošću koja pokazuje tendenciju da procjenjuje postojeću situaciju i zamišlja da će se stvari nastaviti u budućnosti onako kako se dešavaju danas: „Suočeni s masom podataka, ljudi često prepoznaju poželjne trendove tamo gdje oni uopće ne postoje ili ignoriraju nepoželjne ali realne matrice. Ljudi

nevjerojatno loše procjenjuju vjerovatnosti zato što u velikoj mjeri procjenjuju vlastito povjerenje u tok budućih događaja, dok istovremeno vjeruju da krše osnovne zakone vjerovatnoće. Ljudske predrasude, zajedno s nesposobnošću da se prate implikacije dugih uzročno-posljedičnih lanaca, mogu onemogućiti prosudbe na način koji nije lako prepoznatljiv“ (Lempert i ostali, str. 25).

Nasuprot tome, planiranje zasnovano na scenariju osmišljeno je upravo zato da se nosi s tim mnoštvom i nepredvidljivošću. Stoga oni ne nude predviđanja, niti daju strategije. Umjesto toga, oni nude slike moguće budućnosti koje omogućavaju onima koji donose odluke da poduzmu mjere kako bi izbjegli nepoželjne razvoje i/ili doprinijeli poželjnom okruženju. „Scenariji su alat koji nam pomaže da pogledamo daleko u budućnost, u jedan svijet velike neizvjesnosti. To su priče o putu kojim bi svijet mogao krenuti sutra, priče koje nam mogu pomoći da prepoznamo i da se prilagodimo promjenjivim aspektima našeg sadašnjeg okruženja. Kada je planiranje na osnovu scenarija u pitanju, govorimo o izborima koje pravimo danas s razumijevanjem kakav bi im ishod mogao biti kasnije“ (Schwartz, str. 3).

Metodologija planiranja scenarija

Izrada scenarija je umjetnost, a ne nauka. Ona se ne koristi kvantitativnim

metodama, već kvalitativnim pristupom koji se zasniva na intuiciji, kreativnosti, hrabrosti i neortodoksnom načinu mišljenja. U isto vrijeme, to je timski rad u kojem je proces (izrada scenarija) gotovo jednako važan kao i rezultati (tj. scenariji). To se može jasno vidjeti na primjeru scenarija „Mont Fleur“, koji ne samo da su utjecali na orijentaciju vlade nego su i doveli do većeg razumijevanja između suprotstavljenih, čak neprijateljskih pozicija članova tima (Afrički nacionalni kongres nasuprot predstavnika bijele manjine), za što će se kasnije ispostaviti da ima pozitivan efekt na miran ishod pregovora. Isto važi za izraelske scenarije, gdje su se mirovni aktivisti, jevrejski naseljenici i predstavnici arapske manjine više nego jednom sukobili tokom procesa izrade scenarija, ali su se kasnije složili oko četiri scenarija i iskazali međusobno povjerenje iako je to bilo uzalud kada se radi o političkoj situaciji. Čak i na manje emocionalnom globalnom pitanju teško je bilo da se neki članovi tima Ženevskih scenarija o globalnom ekonomskom upravljanju, kojim sam rukovodio 2008/09. godine, složte sa sva četiri scenarija, te su vođene skoro emocionalne rasprave o tom prilično trezvenom pitanju.

Ovi primjeri pokazuju koliko je važan tim koji radi na scenarijima i njegov sastav za ishod procesa planiranja scenarija, ali i koliko proces može utjecati i promijeniti „ušančene“ pozicije i dugotrajne predrasude. Tim koji radi na

scenarijima treba da bude odraz različitih političkih, socijalnih, demografskih, rodnih, obrazovnih i profesionalnih slojeva jednog društva ili regije, a treba uključiti i vanjsku ekspertizu. Međutim, broj učesnika ne smije biti veći od 20 do 25 ljudi. Razlog za to je što svačiji „glas“ treba da se čuje, te što treba dovoljno vremena da osoba artikulira svoje stavove, ali i to što su radionice izrade scenarija „radne sesije“, a ne klasični seminari. To su demokratske vježbe („okrugli stolovi“), gdje ne postoji hijerarhija i gdje svaki učesnik ima isti značaj. Nema podjele između „govornika“ i „publike“ i nema predavanja ni dugih rasprava među učesnicima.

Kako su scenariji „kolektivni proizvod“, tim kao cjelina mora se s njima identificirati. Ne treba, međutim, postojati konsenzus, već prije poštovanje pozicije drugih. Scenariji uvijek moraju biti podložni pitanjima; sasvim prirodno, oni ne mogu biti završeni niti odražavati sve vrijednosti i perspektive članova tima koji dolaze iz različitih sredina. Scenariji ne treba da izgledaju previše „uglačano“; upravo suprotno, treba smatrati uspjehom ako motiviraju na daljnju diskusiju i ako se njihova konzistentnost i vjerovatnost moraju kasnije testirati. Neki učesnici u ovoj vježbi mogu smatrati određene scenarije krajnje nevjerovatnim i nepoželjnim, ali niko ne bi trebao biti u mogućnosti dokazivati da je bilo koji scenarij nemoguć.

Nema općenitog odgovora na pitanje koliko scenarija treba izraditi; to ovisi o temi. Međutim, ne treba biti previše scenarija i treba izbjeći da se oni posmatraju na pojednostavljen način – kao „pozitivni“, „negativni“ ili kao da pripadaju „srednjoj struji“. To bi više imalo veze sa željama nego sa ozbiljnom izradom scenarija te treba uvijek imati na umu da nije sve pozitivno ni negativno za svakoga na isti način. Zanimljiv primjer iz literature u ovom pogledu je „Aleksandrijski kvarter“, zbirka od četiri romana Lawrencea Durrella. Svaki roman se bavi istom temom, ali iz perspektive četiriju različitih osoba koje su blisko međusobno povezane. Rezultat su četiri različita „scenarija“ za isti kontekst s različitim gledištima – književni primjer kako ljudi gledaju na istu stvar kroz vlastite naočale.

Tri stupa izrade scenarija

Kao što je gore objašnjeno, postoji niz pristupa izradi scenarija, koji se općenito vrlo malo razlikuju. Po mom mišljenju, najdosljednija metodologija, koja se pokazala najboljom i bila primijenjena u svim mojim vježbama izrade scenarija, jest Shellov pristup „istraživanje budućnosti“. Shell je bio jedna od prvih multinacionalnih kompanija koja je provela planiranje na osnovu scenarija na sistematičan način, a kasnije to proširila sa usko poslovnih gledišta ka jednom općenitijem pogledu pod naslovom „Ljudi

i veze: Globalni scenariji do 2020.“ To znači da je Shell u ranoj fazi prepoznao da se poslovni interesi ne mogu posmatrati bez uzimanja u obzir političkog, društvenog i ekološkog okruženja. Scenarij „Mont Fleur“, naprimjer, proveo je Adam Kahane, u to vrijeme šef Shellovog tima za scenarije, koji je tokom te vježbe prepoznao značaj političkih i kulturalnih pitanja i koji je poslije postao međunarodni organizator, projektant i voditelj projekata izrade scenarija o pitanjima poput mirovnog procesa u Gvatemali, deblokiranja političkog zastoja na Filipinima, ili u rješavanju pitanja sve dubljih kulturalnih i ideoloških podjela u Izraelu. On je i autor nekoliko bestselera o planiranju na osnovu scenarija.

Da pojednostavim, Shellovi scenariji slijede tri koraka: orijentaciju, izradu i potvrđivanje. Ta tri stupa planiranja scenarija su obično teme triju radionica od kojih se svaka bavi jednom od njih. *Orijentacija* znači, kao prvo, identificiranje datog pitanja (što zvuči lakše nego što je ustvari); drugo, uzimanje u obzir sadašnje situacije, pretpostavki koje stoje u pozadini po mišljenju svakog učesnika i učenje o izazovima s kojim se suočava zemlja/region/organizacija; i treće, istraživanje brojnih „pokretačkih sila“ koje bi mogle oblikovati budućnost. Pod pokretačkim silama podrazumijevamo „agente“ promjene koji utječu na budućí razvoj, kako na predvidljiv tako i na nepredvidljiv način (ovaj drugi se zove i

„kritična neizvjesnost“). *Izrada* znači da članovi tima za izradu scenarija pričaju „priče“ ili smišljaju novinske naslove u vremenskom razdoblju kojim se bavimo. Iz tih priča obično možemo sklopiti obriše ishoda onoga što će kasnije postati scenarij i što će biti razrađeno u radnim grupama. *Potvrđivanje* znači provjeravanje ishoda scenarija, uglavnom u vezi s vjerodostojnošću i dosljednošću, čime ga cijeli tim za izradu scenarija potvrđuje, da bi se potom napisao sam scenarij.

Orijentacija: prvi korak u ovoj fazi je prepoznavanje samog pitanja. To pitanje je važnije nego što bi neko mogao pomisliti. Ako postavite previše uopćeno pitanje, možete imati poteškoća u iznalaženju dosljednih i vjerodostojnih scenarija. Ako ga pak previše suzite, možete previdjeti važne faktore i pitanja, što također može ozbiljno ograničiti dosljednost i vjerovatnost scenarija. Dat ću dva primjera: ako pogledate budućnost švicarske poljoprivrede općenito u narednih deset godina, na kraju možete dobiti sljedeći scenarij: „Švicarska poljoprivreda će i dalje postojati, površina poljoprivrednog zemljišta će se smanjiti, a biološka poljoprivreda će naglo porasti.“ To je scenarij koji nije previše koristan za one koji donose odluke. S druge strane, kada se razmatra budućnost poslovnog centra u jednom kongresnom hotelu u sljedećih deset godina, ne bi trebalo zaboraviti razmotriti budućnost hotela u cjelini, jer niko neće odsjesti u hotelu samo zbog poslovnog

centra (primjeri uzeti od Wilmsa, str. 71). U drugom koraku razmatramo sadašnju situaciju i kako je vidi svaki član tima. Iako scenariji oslikavaju život u budućnosti, oni moraju biti ukorijenjeni u onom što se dešava u sadašnjosti. Oni moraju pokazati slijed događaja, odluka, stavova i akcija koje nas vode u budućni svijet koji se opisuje u datom scenariju. To nema nikakve veze s ekstrapoliranjem ili predviđanjem, već je samo uzimanje u obzir polazišta u razradi naših scenarija, pri čemu se istovremeno razjašnjavaju pretpostavke koje stoje iza temeljne pretpostavke svakog učesnika u razradi scenarija i učenja (od vanjskih eksperata) o glavnim izazovima s kojima se suočava identificirano pitanje. U trećem koraku identificiramo pokretačke snage; to su faktori ili razvoji događaja koji „guraju“ sistem (akteri, institucije) u jednom ili drugom smjeru. Oni „su elementi koji pokreću radnju scenarija, koji odlučuju ishod priče“ (Schwartz, str. 107). Postoje predvidljive i nepredvidljive pokretačke sile, od kojih se ove druge zovu i „kritične neizvjesnosti“, a to su uznemirujući događaji ili diskontinuiteti koji bi mogli dovesti do radikalno promijenjenog okruženja. Oni se ne mogu predvidjeti, ali se mogu dogoditi i stoga se moraju uzeti u obzir.

Izrada: Nakon što smo identificirali dato pitanje i glavne pokretačke sile, možemo početi sa izradom scenarija. Prvi korak je kada članovi tima za izradu scenarija pričaju „priče“ o tome kako

zamišljaju budućnost. Te priče još uvijek nisu scenariji, ali su prvi korak ka njihovoj izradi. Određeni broj priča se onda može objediniti u različite „blokove“, koji kasnije mogu postati pravi scenariji. Drugi put u stvaranju scenarija je zamišljanje budućih naslova novina koji će biti objavljeni u vremenskom razdoblju scenarija (npr. 2025. godine). Primjer za to je skraćena verzija izrade scenarija lista „Balkans Daily“, koji je „objavljen“ 2015. godine, kao rezultat vježbe razrade scenarija koju su na području Balkana 2004/05. godine provele dvije međunarodne nevladine organizacije (CASIN i MI). Na osnovu tih blokova, koji su obično već svojevrsna skica scenarija, nekoliko radnih grupa onda razrađuje stvarne scenarije i predstavlja ih cijelom timu.

Potvrđivanje: Prema većini tehnika izrade scenarija, dobar scenarij treba imati sljedeće karakteristike:

- Vjerovatnost: to znači da opisane razvoje događaja treba smatrati mogućim, što ne znači da će se nužno i dogoditi. Budući putevi i slike opisane u scenariju moraju se moći zamisliti i ne treba ih smatrati nemogućim.

- Dosljednost: to znači da budući putevi i slike u datom scenariju trebaju biti usklađeni i ne smiju biti međusobno kontradiktorni u određenim aspektima, ili se čak uzajamno potpuno isključivati.

- Diferencijacija: scenariji trebaju biti jasno prepoznatljivi. Moraju ponuditi alternativne slike budućnosti kako bi se mogli upoređivati.

- Jasnoća: razvoj i slike u jednom scenariju trebaju biti jasno razumljivi. To znači da trebaju biti dovoljno detaljni, ali da, s druge strane, ne smiju kombinirati previše pokretačkih sila i kritičnih neizvjesnosti.

- Transparentnost: scenariji uvijek, bilo implicitno ili eksplicitno, utjelovljuju percepcije i prosudbe. To mora biti jasno navedeno, kako su se dogodile pretpostavke i opcije (npr. izbor kritičnih neizvjesnosti).

Sve to trebaju provjeriti članovi tima za izradu scenarija i vanjski stručnjaci. Posljednji korak je pisanje (i u većini slučajeva nekoliko puta revidiranje) konačne verzije scenarija, što rade direktor tima za izradu scenarija i koordinatori.

Put ka scenarijima „BiH 2025.“

Projekt scenarija „Bosna i Hercegovina 2025.“ trajao je od marta do novembra 2011. godine. FES-ov projekt scenarija „Bosna i Hercegovina 2025.“ predvodili su direktor FES-a za Bosnu i Hercegovinu i njegovi koordinatori. U projektu scenarija kao moderator učestvovao je dr. Winfried Veit, koji ima dugogodišnje iskustvo u planiranju scenarija, naprimjer scenarija „Mont Fleur“ iz Južne Afrike 1991/92., scenarija „Izrael 2025.“ iz 1999/2000. i „Ženevskih scenarija o globalnom ekonomskom upravljanju 2020.“ iz 2008/09. Ovaj koordinacijski tim vodio je proces i tim za izradu scenarija. Pružao je tehničke informacije i oblikovao cijelu vježbu.

Pri izradi scenarija primijenili smo metodološki okvir *Shellovih scenarija*. Izrada scenarija sastoji se iz tri faze: orijentacije, izrade i potvrđivanja. Slijedi detaljniji opis faze izrade scenarija.

Orijentacija je ostvarena na radionici na Vlašiću od 7. do 9. aprila 2011. godine, u čijem je drugom dijelu počela izrada scenarija. Radionica je počela uvodom u metodologiju i „zagrijavanjem“ članova tima.

1. Orijentacija

a) Pregled sadašnje situacije

U petak, 8. aprila, započeli smo fazu orijentacije s pregledom sadašnje situacije, jer će to poslužiti kao polazište za predviđanje budućnosti. Članovi tima su sačinili dugačku listu uglavnom negativnih faktora koji naglašavaju sadašnju tešku situaciju u Bosni i Hercegovini. Situaciju smo nazvali „Ujedinjeni u krizi“, a prvi zaključak svih učesnika u vezi s današnjim stanjem u Bosni i Hercegovini je da je zemlja u stalnoj krizi i da država ne funkcioniše efikasno. Od trenutka kada je zemlja 1992. godine stekla nezavisnost, nakon čega je odmah uslijedio četverogodišnji rat, kriza u Bosni i Hercegovini bila je, i još uvijek je, ključni atribut političke, socijalne i ekonomske situacije.

Glavni elementi političke krize koje je tim identificirao su: strah od ugroženosti od druge etničke grupe/grupa; prevlast etničkog principa; slabi/nepostojeći međuetnički odnosi; etnička segregacija kroz nastavne planove u školama i na univerzitetima; nedostatak ili čak potpuno odsustvo kulture kompromisa; greške počinjene u procesu

izgradnje mira i pomirenja; nepostojanje građanske kulture; glomazna, skupa i neefikasna administracija; manipulacija narodima od političkih faktora vođena etničkim motivima; neslaganje oko prirode angažmana međunarodne zajednice.

Kao glavne elemente ekonomske i društvene krize tim je identificirao sljedeće: nepostojanje strategije održivog razvoja; nepostojanje održivog upravljanja prirodnim resursima; gotovo 20 posto stanovništva živi ispod granice siromaštva; visoka stopa nezaposlenosti od oko 44 posto; slab sistem socijalne zaštite i prazne državne blagajne; pogrešno proveden proces privatizacije, koji je doveo do uglavnom negativnog ekonomskog razvoja; starenje društva i odljev mozgova; negativne strane investicije i bijeg kapitala zbog pretjeranog birokratiziranja i pravne nesigurnosti.

Politički, ekonomski i socijalni elementi aktualne krize zahvaćeni su spiralom međusobnih uzroka i posljedica koja stalno vuče nadolje. Da bi se taj trend promijenio, neophodna je istovremena intervencija na sva tri nivoa. Tim je tvrdio da će, nastavi li se ova situacija, problemi Bosne i Hercegovine i dalje biti pogoršani, a možda i dovesti do socijalnih nemira i produbiti sukobe, što bi čak moglo ugroziti opstanak države.

b) Prepoznavanje pokretačkih sila

Pokretačke sile su vanjski faktori koji posjeduju potencijal da pokrenu sistem u

različitim smjerovima. To su „elementi koji pokreću zaplet scenarija, koji određuju ishod priče“ (Peter Schwartz).

Tim za izradu scenarija prepoznao je sljedećih 7 pokretačkih sila koje će oblikovati budućnost zemlje:

- Ekonomija
- Demografija
- Obrazovanje
- Mediji
- EU integracije
- Regionalna stabilnost
- Međunarodna zajednica

c) Prepoznavanje kritičnih neizvjesnosti

Kritične neizvjesnosti su remetilački događaji ili diskontinuiteti koji bi mogli dovesti do radikalnih promjena okruženja. Oni se ne mogu predvidjeti, ali se mogu dogoditi.

Tim za izradu scenarija identificirao je sljedeće četiri kritične neizvjesnosti:

- Ljudska katastrofa u mediteranskoj regiji
- Neslaganje o članstva u NATO-u
- Socijalni nemiri
- EU implozija/Raspad EU-a

2. Izrada

a) Prva faza: Vlašić

Po okončanju faze orijentacije, odmah je započeta faza izrade. Na osnovu

rezultata faze orijentacije članovi tima izložili su brojne kratke priče ili „novinske naslove“ iz 2025. godine, koje je potom koordinacijski tim grupirao. Rezultat je bio nekoliko vrlo grubih skica mogućih scenarija, koji su kasnije razmatrani i dalje razrađivani u radnim grupama. Radne grupe su u subotu ujutro predstavile skice scenarija cijelom timu te su dalje razgovarali o njima, posebno u pogledu njihove dosljednosti, vjerovatnoće i logike. Tim za izradu scenarija saglasio se o pet nacrtu scenarija:

- Funkcionalna decentralizirana država
- Funkcionalna centralizirana država
- Regionalna ekonomska integracija
- Status quo
- Mirna disolucija

Ovi nacrti scenarija su zatim dalje razrađeni, a koordinacijski tim ih je napisao odmah nakon radionice. Potom su na vrijeme poslani svim članovima tima kako bi se pripremili za drugu fazu procesa izrade te dali komentare na nacрте.

b) Druga faza: Neum

Druga faza izrade scenarija dogodila se tokom prvog dijela druge radionice u Neumu od 2. do 4. juna 2011. godine. Nacrti scenarija su dodatno razrađeni u radnim grupama, uzimajući u obzir primjedbe, izmjene i dopune te pitanja članova tima.

3. Potvrđivanje

Finalizirani scenariji su potom predstavljani u drugom dijelu radionice cijelom timu radi potvrđivanja. Četiri scenarija su jednoglasno prihvaćena:

- Ponovno regionalno povezivanje
- Funkcionalna decentralizirana država
- Funkcionalna centralizirana država
- Disolucija

Konsenzus o scenariju status quo, međutim, nije mogao biti postignut.

Treći sastanak održan je na Jahorini 2. i 3. septembra 2011. godine. Na tom sastanku su djelomično ponovo revidirani četiri scenarija. Cijeli tim ih je konačno potvrdio, a usvojene su i ilustracije. Radna grupa za scenarij *status quo* pripremila je novu verziju, koja je, međutim, još uvijek imala nekih slabosti u pogledu dosljednosti i logičke strukture.

Na završnom sastanku u Bernriedu, Njemačka, održanom od 18. do 20. novembra 2011. godine, scenarij *status quo* je revidiran i odobren od grupe, te poslan elektronskom poštom ostalim članovima tima za izradu scenarija radi konačnog potvrđivanja.

Pojedinačne priče učesnika

Lejla Čaušević-Sućeska

Bosna i Hercegovina, 15. jula 2025.

Bosna i Hercegovina će biti domaćin sljedećim Zimskim olimpijskim igrama 2030. godine. Ova odluka je usvojena jučer i izazvala je veliko slavlje diljem zemlje. To predstavlja najveće dostignuće cijele države Bosne i Hercegovine nakon rata koji je završen prije trideset godina. To je, naravno, rezultat ogromnih napora koje je Bosna i Hercegovina učinila tokom posljednjih deset godina, a pogotovo u periodu nakon što je postala članica EU-a 2020. godine. Građani će konačno imati priliku još jednom pokazati svijetu da su u mogućnosti biti domaćini tako velikog i važnog događaja, kao i iskazati svoju svjetski poznatu gostoljubivost.

Očekuje se da će zbog potrebe izgradnje svih neophodnih objekata biti otvoreno 100.000 radnih mjesta. Potrebno je obnoviti olimpijska borilišta na Bjelašnici, Igmanu i Jahorini, kao i na Vlašiću, te će domaće građevinske kompanije imati priliku da obave sve potrebne radove. Očekivani rezultat je potpuni finansijski

oporavak ove privredne grane u Bosni i Hercegovini. Naša zemlja će konačno biti povezana s regionalnim autoputom i većina sadašnjih problema u prijevozu će biti riješena. Dakle, tokom narednih nekoliko godina sigurno ćemo biti najveće evropsko gradilište. Međutim, radnici u građevinskom sektoru nisu jedini koji su primili informaciju Međunarodnog olimpijskog komiteta sa osmijehom na licu. Bilo je mnogo radosti jučer i među turističkim radnicima, zaposlenima u metalnoj industriji, trgovinskom sektoru... Mi ćemo morati izgraditi oko 30 novih hotela, brojne motele i hostele, naravno i mnoge restorane, kafiće i druga slična mjesta na kojima će se posjetioci i turisti tokom Igara moći smjestiti, odmoriti, i gdje će moći u potpunosti uživati u svom boravku u Bosni i Hercegovini. Stoga, svi radnici iz navedenih sektora, kao i ostali građani u našoj zemlji vide priliku za više posla i veće plaće za vrijeme priprema za predstojeće Olimpijske igre, kao i u periodu tokom i nakon Igara. To će svakako

smanjiti našu stopu nezaposlenosti, koja je, nažalost, još uvijek među najvišim u EU.

Mnoge političke odluke moraju biti usvojene u narednih nekoliko mjeseci i to će biti veliki izazov za donosiocje odluka u našoj zemlji. Morat će biti

promijenjeno sadašnje zakonodavstvo i drugi relevantni dokumenti, koji će omogućiti Organizacionom odboru da nastavi s radom na najbolji mogući način. Tu ima mnogo posla koji se mora uraditi, ali mi ćemo ga raditi korak po korak.

Bosna i Hercegovina je država sa dva entiteta koji imaju visoki stepen autonomije, ali se ne proizvode političke i druge tenzije, kao što je to bio slučaj u prošlosti, pošto je BiH sada članica Evropske unije. Mada ima određenog poboljšanja u kvalitetu obrazovanja, teškoće iz prethodnih decenija utjecale su najviše na mlade ljude. Zbog ekonomske krize, nedostatka posla i vizije budućnosti mnogi od njih su odlučili pronaći bolje mjesto za život izvan zemlje.

Iako je BiH postala članicom EU-a, ona se i dalje suočava sa nizom ekonomskih i socijalnih problema zbog visokog nivoa korupcije i sporosti u provođenju političkih i ekonomskih reformi. BDP je još uvijek jedan od najnižih u regionu, u istoj grupi sa Kosovom i Albanijom. Zemlja se suočava s problemima u poljoprivredi, a većina proizvoda se uvozi, posebno iz Srbije i Hrvatske.

Koridor 5c je gotovo završen. Političari razmatraju mogućnost za njegovo otvaranje tokom predizborne kampanje 2026. godine.

Sud Bosne i Hercegovine još uvijek radi na nekoliko predmeta ratnih zločina.

Haški tribunal za bivšu Jugoslaviju je zatvoren. Još uvijek ne postoji jedinstven pogled na nedavnu povijest, to jest na period od 1991. do 1995. godine, ali je atmosfera među ljudima različitih nacionalnosti bolja. Oni nemaju iste stavove o povijesti, ali imaju zajedničku zemlju te ekonomska i socijalna pitanja. Članstvo u EU-u i NATO-u najviše je doprinijelo situaciji u kojoj obični ljudi više razmišljaju o svakodnevnim pitanjima (podizanju djece, studiranju, radu) nego o političkim podjelama.

Postoji jedan predsjednik sa dva potpredsjednika, s manje-više sličnim ovlastima koje su imali njihovi prethodnici. Državne institucije su jače zato što je to bio jedan od uslova za članstvo u EU.

Ured visokog predstavnika više ne postoji. OHR je zatvoren 2015. godine. Visoki predstavnik je proslavio 20. godišnjicu Dejtonskog sporazuma, a zatim napustio Bosnu i Hercegovinu.

Provedba Aneksa 7 Dejtonskog sporazuma je propala. Nije bilo povratka značajnijeg broja izbjeglica u vlastite domove.

Muharem Bazdulj

Iako znam da se od nas ne očekuje da razmišljamo o scenarijima za „BiH 2025.“ bilo u smislu želja ili u smislu strahovanja, ja sam napisao dva kratka niza naslova, od kojih prvi predstavlja naslove iz „pozitivne“ verzije budućnosti, a drugi iz „negativne“.

Naslovi I

- BOSANSKI BDP DOSTIGAO 70 POSTO OD PROSJEKA U EU
- DA SE NE PONOVI VIDEOTON: FK ŽELJEZNIČAR U POLUFINALU EVROPSKE UEFA LIGE¹
- BOSANSKE PLANINE - CENTAR EVROPSKOG ZIMSKOG TURIZMA

Naslovi II

- BOSNA I HERCEGOVINA JE JEDINA ZEMLJA NA ZAPADNOM BALKANU KOJA NIJE DIO EU-a
- TUŽNA GODIŠNJICA: 14 GODINA OD PRVE SUSPENZIJE BOSANSKOG FUDBALSKOG SAVEZA KOJI JE JOŠ UVIJEK POD SUSPENZIJOM UEFA-e I FIFA-e
- TRAGIČNA NESREĆA U BOSANSKIM PLANINAMA: MINSKA POLJA JOŠ UVIJEK POSTOJE

¹ Ovo je aluzija na najslavniji poraz FK Željezničar kada je 1985. godine njegov tim izgubio u polufinalu Kupa UEFA-e od mađarskog Videotona. Da je Željezničar pobijedio, u finalu bi igrao sa čuvenim Real Madridom.

Amer Kapetanović

BiH u srcu regionalnog povezivanja

Do 2025. godine Bosna i Hercegovina će ući u Evropsku uniju i NATO. Nakon decenija nacionalizma, etno-nacionalnog separatizma i kolektivizma političke elite izgubile su radikalizam, naprosto zato što ga je politički racionalizam nadmudrio. Prolazeći kroz „tunele standardizacije“ EU-a i NATO-a, BiH se uspjela potpuno transformirati uspostavljajući nove društvene parametre: prosperitet pojedinca umjesto kolektivne krinke; prosperitet cijelog društva zasnovanog na obrazovanju, ekonomskom napretku i međuovisnosti, umjesto monoetničkog autizma. Budući da su to vrijednosti koje su sklone ponovnom povezivanju umjesto razdvajanju, one su potaknule interesne grupe na prihvaćanje nove političke filozofije. Isti jezik, ista kultura, ekonomska međuovisnost i prilično veliko i privlačno tržište naveli su političare da razmišljaju kako da pridobiju obične ljude tako što će im pružiti priliku da se identificiraju s jednim širim entitetom od vlastite države – regionom koji je dovoljno velik i utjecajan da se uzima kao igrač u okviru EU-a.

Nakon dugog zastoja u međusobnom povezivanju infrastrukture u regionu koji

su nacionalizmi držali za taoca, zemlje regiona su konačno odlučile da, koristeći strukturalne fondove EU-a, stvore bolju cestovnu i željezničku mrežu.

Infrastruktura

Do 2014. godine Bosna i Hercegovina i Hrvatska (u to vrijeme jedina članica EU-a iz regiona) zajedno su aplicirale za kredit EBRD-a i fondove EU-a kako bi završile dio Koridora 5c od Sarajeva preko Mostara do Luke Ploče, gdje se on spaja s autoputom Zagreb – Split – Ploče – i dijelom bh. teritorije u području Trebinje – Dubrovnik.

S druge strane, BiH i Crna Gora su zajedno pripremile studiju izvodljivosti za željeznički koridor između Sarajeva i Podgorice koji će dalje ići ka Skoplju do Atine te prema Tirani i Draču.

Na temelju regionalnih povelja o energiji i transportu, BiH, Crna Gora, Makedonija i Kosovo su zajedno osnovali regionalnu aviokompaniju Star Alliance vrijednu 300 miliona eura, sa flotom od 40 aviona. To je bio rezultat dugog

nastojanja svih strana da se postigne održivost na planu zračnog prometa.

Politička saradnja

Slijedeći uspješni skandinavski primjer, BiH, Srbija, Crna Gora i Hrvatska uspostavile su zajedničke kulturne centre u New Yorku, Moskvi, Pekingu, Tokiju, Berlinu, Parizu i Londonu. Godine 2020. četiri zemlje su organizirale zajednički prijem za nacionalni praznik na osnovu bilateralnog sporazuma o zajedničkim diplomatskim naporima koji su vlade potpisale 2018. Prema tom sporazumu, zemlje potpisnice su obavezne pružiti jedne drugima diplomatske i konzularne usluge u zemljama i na područjima gdje ta druga zemlja nema vlastitu ambasadu niti konzularno predstavništvo. Studija izvodljivosti koja je prethodila potpisivanju ovog sporazuma pokazala je da bi svaka zemlja provedbom tog sporazuma uštedjela oko 10 miliona eura godišnje.

Ekonomija

Koristeći dijagonalnu kumulaciju EU-a kao polazište, BiH, Srbija, Crna Gora i Makedonija su uspjele pokrenuti brojne zajedničke poslove, posebno na polju poljoprivredne industrije, tekstilne industrije i obnovljivih izvora energije. One su mudro koristile takozvanu diverzifikaciju izvora kako bi dopunile međusobna nastojanja u postizanju maksimalne produktivnosti i prisutnosti na tržištu EU-a i trećim tržištima.

Sport

Prvi put nakon raspada bivše Jugoslavije, BiH, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Makedonija i Kosovo uspostavili su zajedničku nogometnu ligu. Srbija, BiH i Hrvatska su se zajedno prijavile da budu domaćini Svjetskog nogometnog prvenstva.

Srđan Mazalica

2025. Balkan Press (agencijske vijesti)

Mostar: Evropska prijestolnica kulture u 2026?!

Ministar kulture Herceg-Bosne lo-birao je na sastanku Vijeća ministara u Bruxellesu da Mostar bude proglašen evropskom prijestolnicom kulture u 2026. godini umjesto Sarajeva.

Prema principu rotacije entitetskih ministara na sastanku Vijeća ministara EU gospodin Komadina je imenovan da zastupa Bosnu i Hercegovinu na ovom posljednjem sastanku. On je zloupotrijebio tu priliku kako bi promovirao nominaciju Mostara za evropsku prijestolnicu kulture 2026. iako je u Bosni i Hercegovini postignut opći konsenzus o nominaciji Sarajeva, što je podržala i Vlada RS-a.

Press-služba gradonačelnika Sarajeva je uložila protest pošto su ovim prekršeni prethodni sporazum i princip da se „u Bruxellesu govori jednim glasom“.

Novine su otišle u historiju?!

U BiH su prestale izlaziti posljednje štampane novine zbog finansijskih problema. „Dnevni avaz“, novine koje su u prošlosti imale najveći tiraž u BiH, zatvoren je.

Vlasnik „Dnevnog avaza“ Fahrudin Radončić rekao je da su finansijski problemi izazvani padom tiraža jer se nekoliko hiljada internetskih portala i blogova čita na mobilnim telefonima. Dodao je da će nastaviti izdavati „Dnevni avaz“ kao internetski portal, ali i da će otpustiti veliki broj novinara i radnika.

Kriza Facebooka

Zastupnici Facebook partije u parlamentu ucijenili su vodeće partije zahtjevom da dobiju pola ministarskih pozicija. Nekoliko članova parlamenta, uglavnom mladih ljudi bez političkog iskustva, rekli su da svakodnevno putem interneta od svojih birača dobijaju zahtjeve za promjenama u zemlji. Ostale staromodne partije tvrde da

je, iako ova politička kriza nema utjecaja na ekonomiju, neostvarena ambicija jedini razlog takvog ponašanja. Postideološko doba donijelo je razne fenomene, kao što su Facebook partija, Stranka potrošača, Savez zabrinutih muškaraca itd.

Srpska otvara svoje srce

Okončan je poziv za podnošenje zahtjeva u Vladi Republike Srpske za više od 200 mladih iz druga dva entiteta koji će iduće godine doći u posjetu Srpskoj, njenim institucijama, nevladinim organizacijama, te obići razna druga odredišta i odsjesti kod porodica domaćina.

Press-služba Vlade RS-a naglašava da ovaj projekt podržava razmjenju studenata i studentske posjete kako bi se promovirala saradnja i uzajamno razumijevanje među mladima u BiH. „Naš interes je poboljšati i stvoriti bolji imidž našeg entiteta, što može imati pozitivne efekte i na našu ekonomiju.“

Šveđanin načelnik Banje Luke

Švedska zajednica u Bočcu kod Banje Luke izabrala je svog prvog načelnika Banje Luke. Johan Soderbergh, novi načelnik glavnog grada RS-a, iskoristio je prednost učešća mnoštva kandidata te osvojio oko 20 posto podrške i dobio uglavnom glasove mladih i liberalnih ljudi.

Šveđani, uglavnom iz grada Lulea, ponosni su što su na ovaj način postali dio zajednice. Nakon što se arktički led topio brže nego što se očekivalo i nakon povećanja prosječnog nivoa mora u svijetu, mnogi ljudi iz skandinavskih zemalja preselili su u južne, slabo naseljene mediteranske zemlje, sa blažom klimom. Šveđani, pošto su donijeli svoju tehnologiju u Banju Luku, poboljšali su ekonomiju i smanjili stopu nezaposlenosti na 10 posto, što je mnoge Srbe, uglavnom organizirane u razne društvene mreže na internetu, navelo da glasaju za Johana Soderbergha.

Republika Srpska se pridružila BFA

Nakon što su potrošene rezerve uglja u Ugljeviku i Gacku, a termoelektrane zatvorene, Republika Srpska se pridružila Balkanskom fuzijskom udruženju investirajući novac u zajedničku elektranu koja proizvodi 60 posto energije za region.

Mada RS proizvodi 50 posto svoje energije iz obnovljivih izvora energije (uglavnom u hidroelektranama), nedostatak rezervi uglja izazvao je značajan pad proizvodnje energije i rast njene cijene.

Imajući na umu da članstvo u BFA podrazumijeva učešće kompanija država članica u izgradnji pogona i njihovo vlasništvo nad dionicama te stjecanje profita, Vlada RS-a opravdava ovu investiciju

budućim budžetskim prihodima i otvaranjem novih radnih mjesta.

Porast stope poreza na prihod na 15 posto

Udruženje stranih investitora, koje okuplja više od 15 posto poslodavaca, protestiralo je kod Vlade RS-a zbog porasta poreza na prihod na 15 posto.

Izmjene zakona o porezu na prihod predložene su u Narodnoj skupštini RS-a i razmatrat će se na sljedećoj sjednici. Zvaničnici RS-a tvrde da je stopa poreza na prihod od 10 posto najniža u Jugistočnoj Evropi i da je povećana zbog duga u penzionom fondu do kojeg je došlo uslijed starenja stanovništva.

Andrija Vrdoljak

Sajam organske hrane u Livnu

Sadašnja potražnja za zdravom hranom sve više hrabri proizvođače da proizvode prirodne, organske proizvode. Bosna i Hercegovina danas ne zaostaje za najrazvijenijim zemljama Evrope na polju poljoprivrede.

BiH je jedan od regionalnih lidera u toj proizvodnji. Najbolji primjer za to je sajam organske hrane održan u Livnu od 15. do 21. juna 2025. Sajam je okupio oko 900 proizvođača organske hrane iz cijele BiH i velik broj proizvođača iz regiona Jugoistočne Evrope.

Sajam je otvorio premijer Bosne i Hercegovine, koji je uvodnom govoru rekao sljedeće: „Vlada i dalje

namjerava uvelike investirati u modernizaciju i poboljšanje postojećih kapaciteta zbog velikih prilika koje nam se pružaju na svjetskim tržištima. Važno je naglasiti da Bosna i Hercegovina proizvodi višak na ovom polju u odnosu na sve zemlje regiona, i da ovaj sektor upošljava značajan broj građana BiH.”

Sajmu su prisustvovali predstavnici svih velikih lanaca supermarketa koji djeluju u regionu i predstavnici prehrambene industrije iz gotovo svih zemalja EU. Očekuje se da će ovaj sajam pomoći mnogim proizvođačima da sklope nove ugovore sa potencijalnim kupcima i preprodavačima te donesu veće profite samim proizvođačima, kao i ekonomiji BiH u cjelini.

Aid Smajić

Hrvatska, BiH i Srbija domaćini Evropskog fudbalskog prvenstva 2020.

Danas, 20. juna 2014. godine, građani Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske dobili su veliku vijest od Saveza evropskih fudbalskih udruženja (UEFA). Tri zemlje će zajedno biti domaćin sljedećeg Evropskog fudbalskog prvenstva, koje će se održati u junu 2020.

Ova vijest ne predstavlja iznenađenje. Tokom 2011. godine predstavnici triju nacionalnih fudbalskih asocijacija jasno su signalizirali UEFA-i svoj interes da budu domaćini Eura 2020. Nakon što je Evropska fudbalska asocijacija odlučila u vanrednoj proceduri razmotriti zajedničku kandidaturu triju udruženja, koja su njeni članovi, tri zemlje su 2012. godine podnijele konačnu kandidaturu da budu domaćini ovog prestižnog fudbalskog turnira. Ostali kandidati su bili Turska i zajednička kandidatura Češke Republike i Slovačke. Međutim, snažna podrška vlada samih zemalja i efektna kampanja promocije i lobiranja kod nacionalnih fudbalskih asocijacija urodile su plodom te je „koalicija“ pobijedila nakon što je nadjačala Tursku u posljednjem krugu selekcije.

S obzirom na stalne međuetničke i političke tenzije i ozbiljno ekonomsko zaostajanje u najvećem dijelu balkanskog regiona posljednjih godina, lokalne vlasti i ljudi gledaju na ovaj događaj s velikim optimizmom i velikim očekivanjima. Za njih je Euro 2020 mnogo više od sportskog turnira. Kako uspješna organizacija ovog događaja zahtijeva obnovu (i izgradnju) sportske i komunikacijske infrastrukture, izgradnju hotela i općenito poboljšanje turističkih kapaciteta, očekuje se da će ovaj događaj donijeti značajno jačanje triju privreda i otvoriti nova radna mjesta za nezaposlene. Takva očekivanja posebno su visoka među građanima Bosne i Hercegovine, čija je stopa nezaposlenosti prema najnovijim statistikama još uvijek među najvišim u EU.

Ali, što je još važnije, takva zajednička nastojanja triju država mogla bi u međuvremenu snažno naglasiti značaj zajedničkih ekonomskih interesa za regionalni prosperitet i političku stabilnost, postavljajući to kao osnovni princip njihovih međusobnih odnosa koji će nadvladati etničke razlike i tenzije. Nakon

prošlogodišnjeg pristupanja Hrvatske Evropskoj uniji, i sad, kad su Srbija i BiH također dobile status kandidata, u biti su etničke razlike i međuetničke tenzije koje nastaju kao rezultat tih razlika, kao i teret nedavne prošlosti, glavna prepreka na putu ka EU ovih dviju zemalja. Takav kooperativni stav i projekti mogu ukloniti tu barijeru i dvjema zemljama predstavljati konačni poticaj ka

evropskim integracijama. S obzirom na pozitivnu atmosferu koja u njima prevladava i vremenski okvir od šest godina, veoma je moguće da Srbija i BiH postanu i domaćini Eura 2020, okupljanja fudbalskih reprezentacija i država članica EU. U međuvremenu, jedno je sigurno: kao što su se dogovorile države domaćini, završni meč će se igrati u glavom gradu Bosne i Hercegovine – Sarajevu.

Neki daljnji rezultati

Radne grupe o regionalnom povezivanju

Iste sportske i kulturne vrijednosti

Općenito gledano, region je oduvijek doživljavao kao jedan. Od poznatih filmskih festivala, svakovrsnih kulturnih susreta, do pojedinih kulturnih prezentacija, balkanska kulturna tradicija je korištena u velikoj mjeri. Sarajevo Film Festival i "Exit" u Novom Sadu postali su regionalni kulturni brendovi, zajedno sa sličnim kulturnim događanjima u različitim područjima. Regionalna kulturna identifikacija finansijski je podržavana podjednako od velikih regionalnih kompanija, EU fondova i samih država. Godine 2015. Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora i Hrvatska zajedno su aplicirale za regionalne partnere Međunarodne turističke berze (ITB), najvećeg svjetskog skupa te vrste. Nijedna od tih zemalja pojedinačno ne bi mogla dobiti taj status. To je zapravo prisililo ambasade tih zemalja i njihova ministarstva da blisko sarađuju na promociji. Ministarstva turizma RS-a i Federacije BiH tijesno

su sarađivala kako bi definirali zajedničku platformu za predstavljanje Bosne i Hercegovine.

Nakon što su se uspješno predstavile na ITB-u, zemlje su odlučile da se zajednički kandidiraju za domaćina prvog evropskog nogometnog prvenstva ikada održanog na tlu Balkana.

Ista perspektiva članstva

Srbija je 2012. godine dobila status kandidata, a Bosna i Hercegovina je iste godine podnijela zahtjev za članstvo (Hrvatska je pristupila EU 2013., Crna Gora i Makedonija već imaju status kandidata, dok je EU put za Kosovo ostao sporan u pogledu kandidatskog statusa).

Hrvatska i Crna Gora su pomogle Srbiji i Bosni i Hercegovini da bolje pripreme odgovore na upitnik relevantan za status kandidata. Stručnjaci iz Slovenije,

Hrvatske, Makedonije i Crne Gore pomogli su Bosni i Hercegovini i Srbiji da se pripreme za usvajanje svih relevantnih dijelova pravne tekovine EU-a (*acquis*). Sve zemlje su potpisale bilateralne sporazume o međusobnoj saradnji i tehničkoj pomoći u vezi s pitanjima koja se tiču EU-a.

Nepostojanje jezičke barijere

S obzirom na činjenicu da ne postoji jezička barijera između Srbije, Bosne

i Hercegovine, Crne Gore i Hrvatske, International Media Corporation je pokrenula regionalne programe i počela izdavati regionalne dnevne novine i časopise. TV Al Jazeera je bila prva koja je uspostavila regionalnu News TV, a neke medijske grupe su kupile različite novine i usmjeravale ih više na regionalni nego nacionalni uređivački pristup. Domaći i strani izdavači poboljšali su saradnju u regionu uspostavom prve balkanske književne nagrade za autore koji pišu na južnoslavenskim jezicima.

ANEKS

Tim za izradu scenarija

Bazdulj Muharem, publicist i novinar. Rođen u Travniku, živi u Sarajevu. Piše za dnevne novine „Oslobođenje“.

Cenić Svetlana, diplomirala na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu. Postdiplomske studije završila na Cambridge univerzitetu, doktorant je u Švicarskoj. Radila je u spoljnoj trgovini, kao konsultant u više inostranih preduzeća, bila savjetnik predsjednika Republike Srpske Dragana Čavića. Bila je ministrica finansija u Vladi Republike Srpske (2007/08. godine). Predavala je grupu predmeta na privatnim fakultetima u Banjoj Luci.

Čaušević-Sučeska Lejla, diplomirana novinarka, voditeljica ureda za međunarodnu saradnju i informisanje Samostalnog saveza sindikata BiH. Rođena u Zenici, živi u Sarajevu.

Džumhur Jasminka, ekspertica za ljudska prava. Po zanimanju diplomirana pravica i magistrica kriminalističkih nauka. Rođena u Zenici, živi i radi u Sarajevu.

Jurišić Duška, diplomirana pravica i magistrica žurnalistike. Po zanimanju novinarka. Živi i radi u Sarajevu.

Kapetanović Amer, diplomirani politikolog. Višegodišnji diplomat, radi u Ministarstvu vanjskih poslova BiH i vodi odjel za Evropsku uniju. Predsjednik je Upravnog odbora Fondacije za kinematografiju.

Martinović Aleksandra, diplomirala ekonomiju na Univerzitetu u Beogradu. Živi i radi u Banjoj Luci. Članica je Odbora direktora Transparency Internationala BiH. Bavi se borbom protiv korupcije u ekonomskoj i političkoj sferi.

Mazalica Srđan, poslanik u Narodnoj Skupštini RS. Diplomirani inženjer elektrotehnike. Živi u Banjoj Luci, zaposlen u Elektroprenosu BiH, operativno područje Banja Luka.

Nikolić Predrag, predsjednik Centra za stratešku saradnju u Banjoj Luci. Ljekar, klinički farmakolog. Rođen u Tuzli, živi u Bijeljini, član Srpske demokratske stranke.

Osmančević Enes, doktor žurnalističkih nauka. Predaje na Filozofskom fakultetu u Tuzli i na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Objavio četiri knjige, povremeno piše komentare i osvrte za različite novine.

Ramić-Mesihović Lejla, magistrantica na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu, Odsjek diplomatije. Živi i radi u Sarajevu.

Rondić Adnan, novinar na međunarodnoj informativnoj TV stanici Al-Jazeera. Po zanimanju novinar, diplomski i magistarski studij završio na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu. Živi i radi u Sarajevu.

Smajić Aid, doktor psiholoških nauka i docent na Fakultetu islamskih nauka. Posebno se bavi propitivanjem mjesta religije u životu pojedinca i društva. Angažiran u nevladinom sektoru, u Centru za napredne studije.

Stanić Bojan, politički aktivist. Rođen u Zenici, živi u Mostaru. Profesor hrvatskog i engleskog jezika. Direktor HKK „Zrinjski“ iz Mostara.

Tešanović Nataša, profesorica njemačkog jezika i književnosti. Od 1997. direktorica je Alternativne televizije u Banjoj Luci.

Trifunović Aleksandar, urednik medijskog projekta Buka u Banjoj Luci. Objavljuje u medijima u zemlji i inostranstvu.

Vrdoljak Andrija, NGO aktivist, Centar mladih. Živi i radi u Livnu.

Zaimović-Uzunović Nermina, profesorica mehanike i mjerenja na univerzitetima u Zenici i Sarajevu. Poslanica SDP-a BiH u Parlamentarnoj skupštini BiH.

Zurovac Ljiljana, rođena u Zrenjaninu, živi i radi u Sarajevu. Diplomirala teatrologiju i dramaturgiju na Filozofskom fakultetu u Sarajevu. Autorica pozorišnih drama, TV serija i TV drama. Radila kao radio-novinarka. Bila direktorica Visoke škole novinarstva u Sarajevu. Trenutno izvršna direktorica Vijeća za štampu BiH.

Živanović Aleksandar, nezavisni konsultant u oblastima organizacijskog razvoja, komunikacija, pregovaranja i alternativnog rješavanja sporova. Jedan je od osnivača i nekadašnji izvršni direktor Udruženja medijatora u Bosni i Hercegovini, koje je nosilac aktivnosti razvoja i primjene medijacije u zemlji. Radio je kao rukovodilac programa u Helsinškom parlamentu građana Banja Luka, te kao novinar i urednik nekoliko domaćih i stranih medija. Diplomirao je novinarstvo na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Banjoj Luci, gdje sada završava magistarski studij savremene sociologije.

Koordinacijski tim za izradu scenarija

Veit Winfried, fasilitator scenarija, profesor na Univerzitetu u Freiburgu

Pasch Paul, direktor Friedrich-Ebert-Stiftung BiH, ko-fasilitator scenarija

Topić Tanja, naučna saradnica, Friedrich-Ebert-Stiftung, ured u Banjoj Luci

Alić Merima, naučna saradnica, Friedrich-Ebert-Stiftung, ured u Sarajevu

Karamehić Mia, asistentica na projektu

Bibliografija

- Global Business Network, *Why scenarios? An Overview of scenario thinking concepts*, www.gbn.com.
- Institute for Social Development, *The Mont Fleur Scenarios, South Africa 1992-2002*, University of the Western Cape, 1992.
- Kahane, Adam, *Power and Love, A Theory and Practice of Social Change*, 2010.
- Lempert, Robert J./Popper, Steven W./Banks, Steven C., *Shaping the Next One Hundred Years. New Methods for Quantitative, Long-Term Policy Analysis*, RAND, 2003.
- Meadows, Dennis L. et al., *The Limits to Growth*, Universe Books, New York, 1972.
- Millennium Institute and Centre for Applied Studies in International Negotiations (CASIN), *Balkans Daily*, 2007. Available at: birn.eu.com/attachment/000000015.pdf
- Schwartz, Peter, *The Art of the Long View. Planning for the Future in an Uncertain World*, 1991.
- Shell International, *Scenarios: An Explorer's Guide*, 2003.
- Steinmüller, Karlheinz / Schulz-Montag, Beate, *z-szenarioprozess. Aus Trends und Zukunftsbildern Strategien für morgen und übermorgen entwickeln*, 2005.
- Veit, Winfried (ed.), *Israel 2025, Scenarios of future developments*, 2001.
- Veit, Winfried (ed.), *The Geneva Scenarios on Global Economic Governance 2020*, 2009.
- Wilms, Falko E.P. (ed.), *Szenariotechnik. Vom Umgang mit der Zukunft*, 2006.

Publikacija „Bosna i Hercegovina 2025: Scenariji budućeg razvoja događaja“ nudi pet različitih pogleda na to kako bi zemlja mogla izgledati 2025. godine.

Dvadeset osoba iz različitih društvenih sfera radilo je na projektu tokom 2011. godine primjenjujući metodološki okvir Shellovih scenarija, a u tom procesu odabrali su različita imena vozova kako bi metaforički prikazali napredak zemlje na putu evropskih integracija.

Cilj ove publikacije nije da donese predložak za postupanje donositeljima odluka, nego da ponudi dodatnu vrijednost kontinuiranoj debati pružanjem jednog nekonvencionalnog pogleda na moguća i vjerovatna kretanja u zemlji.

